

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Міжнародні економічні відносини
29 Міжнародні відносини
292 Міжнародні економічні відносини

ПОГОДЖЕНО

Керівник проектної групи (гарант)
Освітньо-професійної програми

_____ Федірко О.А.

« ____ » _____ 20__ р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Федірко О.А.

« ____ » _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувача вищої освіти : Жмудовської Анни-Марії Олександрівни

денної (очної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Нерівномірність економічного розвитку в сучасному світі»

Тему затверджено наказом ректора Університету від «14» лютого 2023 р .№ 291-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах

Світового банку, міжнародних статистичних ресурсів, Державної служби статистики України.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1 | Методологія дослідження нерівномірності в глобальному економічному середовищі

Розділ 2 | Механізми регулювання соціально-економічної нерівномірності

(назва розділу)

Об'єкт дослідження:

Нерівномірність соціально-економічного розвитку

Предмет дослідження:	Механізми, інструменти, тренди виявлення та додання глобальних диспропорцій розвитку
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Виявити особливості феноменізації нерівномірності соціально-економічного розвитку та механізми і інструменти їх регулювання

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1 1.1. Феноменізація нерівномірності розвитку

1.2. Причини і наслідки

1.3. Оціночні характеристики нерівномірності

У розділі 2 2.1. Механізми конвергенції

2.2. Інструменти регулювання

2.3. Стратегічні імперативи зближення України та ЄС

**Завдання підготував
науковий керівник**

(підпис)

В.І. Чужиков

(ініціали, прізвище)

«___» _____ 2023 р.

**Завдання одержав
Здобувач**

(підпис)

А. О. Жмудовська

(ініціали, прізвище)

«___» _____ 2023р.

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 67 сторінок, 6 таблиць, 2 рисунків, список використаних джерел з 53 найменувань, додатки.

«Нерівномірність економічного розвитку в сучасному світі»

Об'єктом дослідження є нерівномірність соціально-економічного розвитку. Предметом дослідження виступають механізми, інструменти, тренди виявлення та долання глобальних диспропорцій розвитку..

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи полягає в виявленні особливостей феноменізації нерівномірності соціально-економічного розвитку та механізми і інструменти їх регулювання.

Завданням дослідження є провести аналіз задля виявлення особливостей нерівномірності економічного розвитку, пошук причин та наслідків явища, надати оціночну характеристику та проаналізувати механізми конвергенції та запропонувати інструменти регулювання нерівномірності. Крім того, завданням є дослідити стратегічні імперативи зближення України та ЄС.

До методів дослідження відносяться: пізнання; пояснення; спостереження; розрахунок; аналіз; синтез; порівняння; опис; узагальнення; історичний і логічні методи.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023

Ключові слова: нерівномірність, економічно-соціальний розвиток, нерівність, феноменізація, конвергенція, економічний розвиток.

В і д г у к
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету Міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Жмудовської Анни-Марії Олександрівни

(прізвище, ініціали)

на тему: Нерівномірність економічного розвитку в сучасному світі

(назва теми)

1.Актуальність теми: зумовлена суттєвим зростанням асиметрій глобального економічного і соціального розвитку; загостренням суперечностей між країнами «золотого мільярду» та державами «третього світу»

2.Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи:

- системний характер країнового аналізу світової економіки;
- виявлення прямих і опосередкованих механізмів долання диспропорцій;
- формування стратегічних імперативів зближення України та ЄС;

3.Наявність самостійних розробок автора:

- аналіз оціночних характеристик нерівномірності;
- виявлення концептуальних основ феноменізації економічного розвитку в умовах глобалізації;
- запропоновані модернізовані інструменти регулювання.

4.Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: окремі результати дослідження (підрозділи 1.2; 2.2; та 2.3) можна використати на практичних заняттях з курсів «Європейська інтеграція» та «Міжнародна економіка»

5.Наявність недоліків: робота значно виграла б, аби був використаний математичний апарат дослідження

6.Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: відповідає вимогам, рекомендована до захисту. Оцінка – 44 бали.

Науковий керівник:

проректор, д.е.н., професор

(посада, учене звання, науковий ступінь)

(підпис)

В.І Чужиков

(прізвище, ініціали)

“23” травня 2023р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕРІВНОМІРНОСТІ В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	5
1.1 Феноменізація нерівномірності розвитку.....	5
1.2 Причини і наслідки	11
1.3 Оціночні характеристики нерівномірності	26
РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОМІРНОСТІ	32
2.1 Механізми конвергенції	32
2.2 Інструменти регулювання	38
2.3 Стратегічні імперативи зближення України та ЄС	45
ВИСНОВКИ.....	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТОК А	64
ДОДАТОК Б	67

ВСТУП

Нерівномірний розвиток економіки є однією з найбільш актуальних тем сучасності, оскільки залежно від рівня розвитку країн, відбувається розподіл світових ресурсів та можливостей, що має прямий вплив на якість життя людей та стан економіки світу в цілому. У зв'язку з цим, проблема нерівномірного розвитку економіки є однією з головних тем наукових досліджень в галузі економіки та міжнародних відносин.

Тому актуальність роботи полягає в присутності нерівномірності в сучасному світі, крім того, історія не знає часів, коли панувала абсолютна рівність в економічному чи соціальному аспектах, з чого можна зробити висновок, що дослідження феноменізації такого явища є надзвичайно важливою для покращення життя суспільства.

Мета дослідження полягає в виявленні особливостей феноменізації нерівномірності соціально-економічного розвитку та механізми і інструменти їх регулювання.

Завданням дослідження є провести аналіз задля виявлення особливостей нерівномірності економічного розвитку, пошук причин та наслідків явища, надати оціночну характеристику та проаналізувати механізми конвергенції та запропонувати інструменти регулювання нерівномірності. Крім того, завданням є дослідити стратегічні імперативи зближення України та ЄС.

Об'єкт дослідження: нерівномірність соціально-економічного розвитку. Предметом дослідження є механізми, інструменти, тренди виявлення та долання глобальних диспропорцій розвитку.

До методів дослідження відносяться: пізнання; пояснення; спостереження; розрахунок; аналіз; синтез; порівняння; опис; узагальнення; історичний і логічні методи.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що з його допомогою можна визначити причини й наслідки нерівномірності економічного розвитку, виокремити механізми регулювання явища.

Практичне значення полягає в можливості застосування проаналізованих механізмів та інструментів задля подолання економічно-соціально нерівномірності та здійснення важливих кроків на шляху України до ЄС.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною основою роботи є статистичні дані, державні документи, роботи вітчизняних та зарубіжних авторів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

РОЗДІЛ 1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НЕРІВНОМІРНОСТІ В ГЛОБАЛЬНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

1.1 Феноменізація нерівномірності розвитку

Однією з ключових проблем сучасного світу є нерівномірність економічного розвитку. Цей феномен відображає розрив між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Це відбивається у різниці в рівні доходів, рівні освіти, рівні доступу до технологій та інфраструктури.

Нерівномірність розвитку є істотною рисою капіталістичної економіки, яка відображає тенденцію до зосередження зростання та інвестицій у певних регіонах. Переваги цих регіонів можна визначити за допомогою певного набору факторів: географічного розташування, ресурсного потенціалу та потенціалу робочої сили, наявності капіталу тощо. [1, ст. 345]

Концентрація зростання в певному регіоні призводить до збільшення інвестицій, робочої сили та ресурсів з навколишніх регіонів, які згодом діють як вторинна пропозиція ресурсів і робочої сили в зоні економічного процвітання.

Існують різні географічні рівні людської діяльності: глобальний, макрорегіональний (наприклад, ЄС, Північна Америка, Східна Азія), національний (який створює міжнародні, транснаціональні та наднаціональні зв'язки), регіональний (наприклад, Каліфорнія, Північно-Східна Англія), локальний (наприклад, Кремнієва долина, лондонське Сіті), робоче місце [2, ст. 376].

У глобальному масштабі суть нерівномірності полягає у відносинах і взаємодії між центром, США, Японією, ЄС і периферією, «Глобальним Півднем» – деякими країнами Азії, Латинської Америки та Африки.

Головною причиною нерівномірності економічного розвитку на глобальному рівні можна назвати колоніальну спадщину, оскільки наслідки колоніалізму відчуються особливо гостро в умовах високої взаємозалежності

світової економіки. Різні рівні функціонування інституційних механізмів у метрополіях і колоніях, а також економічна експлуатація є одним із джерел диференціації рівнів економічного розвитку, а розподіл сил і впливів між ХІХ і початком ХХ століття залишається проблемою.

Один з головних факторів, які впливають на нерівномірність економічного розвитку, полягає у нерівному доступі до капіталу. Розвинені країни мають доступ до більш високого рівня капіталу, що дозволяє їм ефективніше використовувати ресурси та генерувати більше доходів. У той же час, країни з менш розвиненими економіками мають менше доступу до капіталу, що призводить до менш ефективного використання ресурсів та нижчого рівня доходів.

Інший фактор, який впливає на нерівномірність економічного розвитку, полягає у рівні доступу до технологій. Розвинені країни мають доступ до більш високих рівнів технологій, що дозволяє їм збільшувати продуктивність та генерувати більше доходів. Країни з менш розвиненими економіками, у свою чергу, мають обмежений доступ до цих технологій, що призводить до менш ефективного використання ресурсів та нижчого рівня доходів.

На нерівномірність економічного розвитку також впливають політичні та інституційні фактори. Розвинені країни мають більш стабільні політичні та інституційні системи, що забезпечує більш сприятливе середовище для інвестицій та розвитку.

У процесі багатоетапної та багаторівневої еволюції торгових відносин між країнами світу можна виділити три етапи економічної глобалізації, а саме періоди 1870-1914 рр., 1945-1970 рр. та 1970 р. – до сьогодні. Ретроспективний аналіз глобальної бідності з 1820 р., запропонований Ф. Бургіньоном і К. Моррісоном, пропонує зменшити крайню бідність з 1980 р., де «бідність» означає життя менше ніж на 2 долари на день, а «крайня бідність» - на 1 долар на день (долар PPP 1985 року). У свою чергу кількість «бідного» населення планети зростає з 1 мільярда в

1820 році до 2,8 мільярда в 1992 році. Наразі число населення «бідного» складає 648 млн, що свідчить про покращення рівня життя за останні три роки.

Нерівномірність економічного розвитку світового господарства виявилася в XIX ст., коли Захід здійснив різкий економічний прорив, на основі якого сформувалася група країн, що розвиваються. Промислова революція в Англії, яка згодом поширилася на інші європейські країни, Японію та США, та вдосконалення фінансової, банківської, інституційної та сільськогосподарської сфер стали причинами прориву, тоді як для країн, що розвиваються, характерна відсутність усіх вищезазначених факторів. Глобальна економічна система сформувалася на основі експансії європейського капіталу, де XIX століття було перехідним періодом між двома хвилями колоніальної експансії, а саме XX століттям і початком XV століття (із закінченням Другої світової війни). Друга хвиля колоніальної експансії збігається з першою хвилею сучасної глобалізації. Таким чином, початок двадцятого століття закріпив домінування Заходу в політичній, економічній, військовій та культурній сферах, а колоніальна спадщина визначає поточний стан світової економіки, де очевидний величезний розрив між економічним розвитком країн. [1, ст.352]

Отже, згідно з нашим визначенням, нерівномірність економічного розвитку – це особливий процес розвитку, властивий сучасній глобалізованій світовій економіці, специфікою якого є глибокі розбіжності між країнами в усіх сферах соціально-економічного життя, що супроводжується нерівномірним розподілом вигод від глобалізації та збільшенням розриву у рівнях доходів у планетарному масштабі.

Нині країни, що розвиваються, найбільш гостро відчувають на собі негативні наслідки цього явища, оскільки перспективи досягнення високого рівня суспільного добробуту Заходу зменшуються, незважаючи на те, що концентрація сировинних ресурсів у країнах, що розвиваються, досить висока для швидкого економічного розвитку [3].

У результаті реалії сучасної глобальної економічної системи окреслюють наступне: 86% світового споживання припадає на 20% населення, де загальний статок 225 найбагатших людей (\$1 трлн) дорівнює доходам 47% населення світу (2,5 млрд осіб). За прогнозами Програми розвитку ООН, 4% доходів найзаможніших людей забезпечили б достатній доступ до освіти, охорони здоров'я, їжі, чистої води та інших життєво важливих ресурсів для населення країн, що розвиваються.

Наприклад, у 1989 році 1/5 найбагатшого населення світу отримувала в 59 разів більше доходу, ніж 1/5 найбіднішого, 82,7% і 1,4% відповідно. Третій і четвертий квантилі також залишаються на низькому рівні – 2,3% і 1,9%. На жаль, світова тенденція з кожним роком погіршується. Співвідношення 1/5 найбагатшого і найбіднішого населення світу таке: у 1960 р. – 30:1, у 1990 р. – 60:1, у 1997 р. – 74:1.

Проте, за оцінками Світового банку, протягом 1980 року загальний рівень бідності у світі знизився, оскільки у 1981 році кількість людей, які живуть менш ніж на 1 долар на день, значно зменшилася порівняно з 2007 роком – 1452 мільярди та 1,1 мільярди відповідно. Зниження бідності відбулося в Південній та Східній Азії, тоді як у більшості країн Африки, Південної та Центральної Америки рівень бідності зріс або залишився без істотних змін [4, ст. 155].

За даними Довідкового бюро з питань народонаселення, яке відстежувало різноманітні статистичні дані, у 2011 році 48% населення жили менше ніж на 2 долари на день. Факт асиметричності світового економічного розвитку очевидний.

Витоки нерівномірності економічного розвитку світу лежать у періоді колоніалізму. Період між шістнадцятим і двадцятим століттями був визначений як домінування метрополії над рештою світу та економічна експлуатація на вигодах метрополії. Відповідно, основна причина сучасної вкрай асиметричної економічної моделі – колоніальна, оскільки капітал накопичувався в руках

метрополій, що означало нерівний розподіл влади та інтересів на міжнародному рівні, монополізацію світової торгівлі та доступу до сировини, що виявлялося в експлуатації людських і природних ресурсів. Наслідки колоніалізму відчуються не тільки в економічній, а й у політичній, соціальній, етнічній, релігійній, культурній та інших сферах, що проявляється на сучасній карті через призму нерівномірного економічного поділу світу.

Другою причиною є промислова революція дев'ятнадцятого століття в Європі, США та Японії, яка призвела до ієрархічного розподілу переваг економічного прогресу шляхом формування промислово розвинених і залежних країн. Як наслідок зародження капіталістичних відносин і використання наукових знань у виробництві, техногенний розвиток започаткував сучасний прояв міжнародних економічних відносин крізь призму «центр-периферія».

Є твердження, що інтегрована глобальна економічна система, створена під впливом глобалізації, дуже нерівномірно розподілена в географічних рамках.

Міжнародна торгівля, результатом якої є міжнародний поділ праці та світовий ринок, тепер є більш «локальною», ніж глобальною. Таким чином, 2/3 торгових потоків зосереджено в Західній Європі між європейськими державами. Подібні показники існують між Азією та Північною Америкою –50% і 40% відповідно [2, ст. 353].

Світовий досвід показує, що економічні зв'язки між цими трьома вищезазначеними регіонами світу є інтенсивними, порушуючи пропорційність між іншими регіонами, залишаючи позаду Африку, Близький Схід, Східну Європу та інші регіони.

Отже, обмін товарами, послугами та капіталом між країнами базується на взаємодії сучасної глобалізованої світової економіки. Така інтеграція проявляється в усіх сферах суспільного життя, характеризуючись взаємністю та

залежністю з одного боку та асиметричним доступом до глобальних ринків з іншого.

Міжнародний досвід показує, що розгляд проблеми нерівномірності лише в економічному аспекті є недостатнім, оскільки політичні та соціальні чинники також перебувають у взаємодії, формуючи сучасні тенденції глобальної економіки як стану та процесу. Ретроспективний аналіз проблеми нерівномірності економічного розвитку показує, що падіння колоніальної системи призвело до появи незалежних країн, які згодом утворили групу «країн третього світу», а післявоєнна трансформація посилила поділ світу на капіталістичний і соціалістичних таборів, що спричинило політичну та економічну поляризацію та конфронтацію світу. Цей опір означає посилення соціально-економічної та торговельної ізоляції та військової сили, які поділяють світ на поточні економічні зони та блоки.

Згідно з дослідженнями, нерівномірність економічного розвитку є властивістю глобалізованої світової економіки, що супроводжується глибокими розбіжностями між країнами в усіх сферах соціально-економічного життя та збільшенням розриву у рівнях доходів у планетарному масштабі. Країни, що розвиваються, найбільш гостро відчувають на собі негативні наслідки цього явища, оскільки перспективи досягнення високого рівня суспільного добробуту Заходу зменшуються. Незважаючи на зростання концентрації сировинних ресурсів у країнах, що розвиваються, їхні доходи залишаються на низькому рівні порівняно з розвиненими країнами. Нерівномірне розподіл багатства і ресурсів у світі має негативний вплив на розвиток країн, тому необхідно шукати шляхи для більш рівномірного розподілу ресурсів і підвищення рівня доходів населення країн, що розвиваються.

1.2 Причини і наслідки

Економічна нерівномірність є однією з найбільш актуальних та складних проблем сучасного світу. Нерівномірний розподіл ресурсів та доходів, які забезпечують економічний розвиток, призводить до глибоких соціально-економічних розривів та погіршення якості життя великої кількості людей.

Однією з актуальних проблем, які постійно турбують суспільство, навіть у демократичних і економічно розвинутих країнах, є нерівність людей. Поняття нерівності надзвичайно складне і розглядається з різних точок зору: соціальної, економічної, політичної тощо. У найзагальнішому вигляді нерівність означає існування людей в умовах нерівного доступу до ресурсів матеріального і духовного споживання. З цілої низки причин у XX–XXI ст. глобальний розподіл багатства був нерівномірним. Існування проблеми соціально-економічної нерівності зумовлено багатьма причинами об'єктивного і суб'єктивного характеру.

Причинами економічної нерівномірності можуть бути різноманітні фактори, такі як неправильна державна політика, відсутність адекватних регуляторних механізмів, корупція, монополізація ринків та інші. Водночас, економічна нерівність сама за собою може стати причиною подальшого зростання соціально-економічної дисгармонії та економічної нестабільності.

Наслідки економічної нерівномірності також є значними та можуть включати в себе зростання бідності, збільшення соціальної напруги, погіршення стану здоров'я населення, зниження якості освіти та зменшення економічного зросту в цілому. Крім того, економічна нерівність може впливати на рівень корупції та порушення прав людини, що може призвести до загострення політичних та економічних конфліктів.

З урахуванням серйозних наслідків економічної нерівномірності, ця проблема потребує негайних дій та вдосконалення економічної політики та

регулювання з метою забезпечення справедливого та стійкого розвитку економіки та суспільства.

Причини нерівномірності в економічному розвитку:

А) Глобальні тенденції. За останні чотири десятиліття технології значно знизили витрати на транспортування, покращили автоматизацію та зв'язок. Відкрилися нові ринки, створивши можливості для зростання як у багатих, так і в бідних країнах, а сотні мільйонів людей вирвалися з бідності. Однак нерівність також зросла, можливо, відображаючи той факт, що зростання супроводжувалося технологічними змінами, упередженими щодо кваліфікації, або через те, що інші аспекти процесу зростання породили більшу нерівність.

Б) Технологічні зміни. Нові інформаційні технології різко підвищили продуктивність і добробут, але також зіграли центральну роль у підвищенні кваліфікації, що призвело до збільшення нерівності в доходах від праці. Це пояснюється тим, що технологічні зміни можуть непропорційно підвищити попит на капітал і кваліфіковану робочу силу порівняно з низькокваліфікованою та некваліфікованою робочою силою, скасувавши багато робочих місць шляхом автоматизації або підвищення рівня кваліфікації, необхідного для отримання або збереження цих робочих місць. Справді, було виявлено, що технологічний прогрес найбільше сприяв зростанню нерівності доходів у країнах ОЕСР, на який припадає майже третина розриву між 90-м і 10-м відсотками доходів за останні 25 років. Дані з більших країн з ринковою економікою, що розвивається, також демонструють подібну тенденцію зростання різниці в доходах між високо- та низькокваліфікованими працівниками, незважаючи на значне зростання пропозиції високоосвіченої робочої сили (що має зменшити цю різницю).

В) Глобалізація торгівлі: дві сторони медалі. Торгівля є двигуном зростання в багатьох країнах, сприяючи конкурентоспроможності та підвищуючи ефективність. Тим не менш, високі торговельні та фінансові потоки між країнами, частково спричинені технологічним прогресом, зазвичай називають причиною

нерівності доходів. У країнах з розвинутою економікою здатність фірм запроваджувати працезберігаючі технології та офшоринг вказується як важлива рушійна сила спаду виробництва та підвищення кваліфікації. Відкритість торгівлі потенційно може мати різний вплив на заробітну плату некваліфікованої праці в розвинутих країнах. Це підвищує надбавку за кваліфікацію, але також може збільшити реальну заробітну плату шляхом зниження цін. У той же час збільшення торговельних потоків могло б зменшити нерівність у доходах у країнах недостатньо розвинених шляхом збільшення попиту та заробітної плати для великої кількості низькокваліфікованих працівників. Таким чином, визначити вплив торгівлі на нерівність є складним завданням, оскільки це залежить від відносної кількості факторів виробництва та різниці в продуктивності між країнами, а також від того, наскільки люди отримують дохід від заробітної плати або капіталу.

Г) Фінансова глобалізація. Фінансова глобалізація може сприяти ефективному міжнародному розподілу капіталу та сприяти міжнародному розподілу ризиків. Водночас було показано, що збільшення фінансових потоків, зокрема прямих іноземних інвестицій (ПІІ) і портфельних потоків, збільшує нерівність у доходах як у розвинених країнах, так і в країнах з ринковою економікою, що розвиваються. Одним із можливих пояснень є концентрація іноземних активів і зобов'язань у відносно висококваліфікованих і технологічно інтенсивних секторах, що підвищує попит і заробітну плату висококваліфікованих працівників.

Крім того, ПІІ можуть викликати технологічні зміни, пов'язані з навичками, бути пов'язаними з переговорами щодо заробітної плати, що залежить від навичок, і призвести до більшої підготовки кваліфікованих, ніж некваліфікованих працівників. Крім того, зовнішні ПІІ з низькою кваліфікацією з розвинутих економік можуть фактично бути відносно висококваліфікованими ПІІ в економіці, що розвиваються, таким чином загострюючи попит на висококваліфікованих працівників у країнах-реципієнтах. Фінансова дерегуляція

та глобалізація також були названі факторами, що лежать в основі збільшення фінансового багатства, відносної інтенсивності кваліфікації та заробітної плати у фінансовій галузі, одному з секторів, що найшвидше зростають у розвинутих економіках.

Фінансове поглиблення може надати домогосподарствам і компаніям більший доступ до ресурсів для задоволення їхніх фінансових потреб, таких як заощадження на пенсію, інвестиції в освіту, використання бізнес-можливостей і протистояння шокам. Таким чином, фінансове поглиблення, що супроводжується більш інклюзивними фінансовими системами, може зменшити нерівність доходів, одночасно покращуючи розподіл ресурсів. Теорія, однак, припускає, що фінансовий розвиток може принести користь багатим на ранніх стадіях розвитку, але переваги стануть ширше розподілятися в міру розвитку економіки. Дійсно, деякі дослідження показали, що фінансовий розвиток, який вимірюється як відносна частка банківського та фондового секторів в економіці, найбільше підвищує доходи найвищого рівня на ранніх етапах розвитку. Більше того, нерівність може збільшуватися, оскільки люди з вищими доходами та активами мають непропорційно більшу частку доступу до фінансування, що сприяє подальшому збільшенню премії за кваліфікацію та потенційно повернення капіталу.

Д) Зміни в інститутах ринку праці. Гнучкіші інституції ринку праці можуть сприяти економічному динамізму шляхом перерозподілу ресурсів до більш продуктивних фірм і уможливлення реструктуризації фірм.

Однак більша гнучкість може створити проблеми для працівників, особливо тих, хто має низьку кваліфікацію, і, отже, відіграє важливу роль у поясненні розвитку нерівності. Зменшення членства в профспілках (профспілкова ставка) може зменшити відносну переговорну силу працівників, посилюючи нерівність в оплаті праці, і майбутня робота МВФ виявила, що зниження мінімальної заробітної плати відносно медіанної заробітної плати пов'язане з

вищою нерівністю в розвинутих економіках, тоді як зниження рівня об'єднання в профспілки тісно пов'язане зі зростанням частки найвищих доходів. Більше того, деякі дослідження вказують на роль розкиду заробітної плати та більшої частки неповного робочого дня та тимчасової зайнятості в спричиненні нерівності в оплаті праці в деяких розвинутих економіках.

Для багатьох стратегій ринку праці, таких як реформи законодавства про захист зайнятості, вплив на нерівність є менш чітким, оскільки вони впливають як на розпорошення доходів, так і на рівень зайнятості іноді суперечливими способами. У багатьох країнах, що розвиваються, поєднання жорстких правил найму та звільнення, захисту зайнятості та слабких систем захисту доходів часто заохочує неформальний сектор, посилюючи нерівність в оплаті праці.

Проте дані, отримані у великій вибірці країн, свідчать про те, що де-факто регулювання ринку праці (таке як мінімальна заробітна плата, об'єднання в профспілки та внески на соціальне страхування) у середньому покращує розподіл доходів.

Е) Політика перерозподілу. Уряди в розвинутих економіках історично пом'якшували нерівність за допомогою державної політики — насамперед прогресивних податків і соціальних трансфертів, таких як державні пенсійні виплати. Проте зараз у багатьох розвинених країнах спостерігається збільшення нерівності чистих доходів, що вказує на прогалини в існуючих системах оподаткування та трансфертів для протидії зростанню ринкової нерівності. Прогресивність податкових систем у деяких розвинутих економіках знизилася за останні кілька десятиліть, у результаті чого домогосподарства та корпорації з високим доходом тепер стикаються з нижчими ефективними податковими ставками. Умовні грошові трансферти стали важливим політичним інструментом для спрямування ресурсів у бік нижчого рівня розподілу в країнах, що розвиваються, але їхній перерозподільний вплив значно відрізняється в різних

країнах, відображаючи відмінності як у розмірі, так і в прогресивності цих трансфертів.

Є) Освіта. Освіта може відігравати важливу роль у зменшенні нерівності доходів, оскільки вона визначає вибір професії, доступ до роботи та рівень оплати праці, а також відіграє ключову роль як сигнал про здібності та продуктивність на ринку праці. З теоретичної точки зору, модель людського капіталу розподілу доходів припускає, що хоча існує однозначно позитивний зв'язок між нерівністю в освіті та доходах, ефект підвищення рівня освіти на нерівність у доходах може бути або позитивним, або негативним залежно від еволюції норм прибутку. на освіту (тобто премію за кваліфікацію). Крім того, можуть діяти протилежні сили, що впливають із ефектів «композиції» (тобто збільшення частки високооплачуваних) і «стиснення заробітної плати» (тобто зниження віддачі від вищої освіти порівняно з нижчими рівнями). Загалом отримані дані свідчать про те, що вплив освіти на нерівність залежить від різних факторів, таких як розмір інвестицій в освіту з боку окремих осіб і урядів і рівень прибутку від цих інвестицій. Саме в цьому дусі зазначається, що «процвітання здається все більш недосяжним для багатьох, тому що хороша освіта, яка, здається, сьогодні є пропуском до багатства, є недоступною для багатьох представників середнього класу».

Також є доцільним розглянути твердження науковців щодо природи появи економічної нерівномірності.

А. Одне з найперших пояснень причин існування нерівності було запропоновано Жаном Кондорсе, який визначав, що «відмінності між правами, які закон визнає за громадянами, і правами, якими вони дійсно користуються, зумовлені трьома головними причинами: нерівністю багатства, правом спадщини і нерівністю освіти...»[5, с. 228]. Ж. Кондорсе також визначає, що нерівність статусів і нерівність освіти – ось головні причини усіх соціальних потрясінь.

Б. Е. Дюркгейм у роботі «Про поділ суспільної праці» (1893) [6] зробив висновок, що нерівність у всіх суспільствах пов'язана з видами діяльності, професіями, їх престижністю та матеріальним багатством, яким володіє людина. Це так званий функціональний підхід до нерівності.

В. На основі різниці в оплаті праці та теорії поділу праці запропоновано шкалу професійного престижу (П. Зігель, Дж. Тріз, Дж. Голдторп, К. Хоуп). С. Бодрунов, Дж. Гелбрейт, А. Ощепков, досліджуючи природу нерівності, доходять висновку про спорідненість між доходами від оплати праці та рівнем заробітної плати. Нерівність за професійною ознакою у другій половині ХХ ст. аналізували багато вчених, які розробили різні методики і техніки щодо соціально-професійного статусу і престижу. У результаті сформувалося декілька основних підходів до аргументації причин нерівності, серед яких на основі ранжування професій визначено міжнародний соціально-економічний індекс професійного статусу – ISEI of Occupational Status [7; 8], який визначається як середнє значення доходу і рівня освіти.

Г. На думку М.Франчески і К.Мулас-Гранадоса [9], головною причиною зростання нерівномірності є зростаюча величина дисперсії заробітної плати, а не динаміка зміни частки оплати праці. Дійсно, в сучасних умовах існує значна диференціація у оплаті праці: в європейських країнах співвідношення між оплатою праці вищих менеджерів та інших працівників знаходиться в діапазоні 10–20 разів, тоді як в США таке співвідношення досягає майже 380 разів. Так, за даними представників американських профспілок, «у 2014 р. співвідношення між середніми доходами вищими менеджерами (Chief Executive Officers) і заробітною платою типового американського робітника становила 373 рази» [10].

Д. Інший дослідник М. Вебер визначав, що причиною нерівномірності є майновий статус, тобто багатство означає щось більше, ніж просто заробітна плата. Тобто багатство – це запас, а дохід – потік, прибуток. Вебер писав: «багаті часто взагалі не працюють, проте отримують великі доходи за рахунок власності,

капіталовкладень, нерухомості або акцій і цінних паперів» [11]. М. Вебер зазначав, що головними причинами нерівності є: влада, багатство і престиж. Зазвичай соціальну нерівність асоціюють з існуванням у суспільстві класів (стратів) багатих і бідних [11; 12], що пов'язано із владними повноваженнями. Про те, що причиною нерівності є концентрація влади, погоджуються більшість дослідників, а саме М. Вебер, Р. Дарендорф Р. Міхельс, П. Сорокін та ін. Це так званий конфліктологічний підхід, де причиною нерівності є захист привілеїв влади – тих, хто контролює суспільство і владу, той має можливість отримувати вигоди особисто для себе, а нерівність – це результат лобювання інтересів впливових груп, які прагнуть зберегти свій статус.

Е. Фундаментальними є думки Дж. Стіглера і Дж. Стігліца [13; 14]. Дж. Стіглер виходить з того, що політична влада – це головна детермінанта багатства, що створює нерівні умови для розвитку, тоді як Дж. Стігліц доводить, що багатство – це головна детермінанта політичної влади і нерівності. Незважаючи на діаметральність думок, їх дослідження є підтвердженням того, що багатство і влада спричиняють нерівність.

Є. Крім цього, П. Сорокін [12] пояснював неминучість соціальної нерівності наступними причинами: внутрішніми біопсихічними відмінностями людей; навколишнім середовищем (природним і соціальним), що об'єктивно ставить індивідів у нерівне становище, що призводить до розшарування суспільства на керованих і керуючих.

Ж. Західні економісти щодо пояснення причин нерівності відмічають ідеї технологічного прогресу, орієнтованого на користь висококваліфікованої робочої сили (*skill-biased technological change*). Йдеться про те, що сучасні комп'ютерні технології тісно пов'язані з процесом нагромадження людського капіталу, оскільки для їх упровадження і використання необхідна висококваліфікована робоча сила з високим рівнем освіти [15]. Зростає попит на висококваліфікованих працівників, а технологічний прогрес сприяє випереджаючому зростанню їх

заробітків, що, своєю чергою, призводить до зростання загальної нерівності у розподілі доходів.

З. Т. Пікетті у праці «Капітал у XXI ст.» [16] причинами економічної нерівномірності вважав різницю у рівнях грошових доходів різних верств і груп населення та доходи з капіталу. Суть проблеми у тому, що володіти майном в капіталістичному суспільстві прибутковіше, ніж працювати. На нерівність доходів впливають особистісні характеристики (здібності, освіта, мотивація до праці, природні ресурси), умови життя (початкові, володіння власністю, місце проживання), випадкові чинники.

I. Дослідники Р. Мертон, С. Данканич причинами нерівномірності вважають неефективність інституційної структури соціуму, розбіжності з усередненими нормами соціального життя, прийнятими в якості критеріїв заможності людини в суспільстві [17, с. 56–64]; нерівномірність у розподілі матеріальних і нематеріальних благ [18].

II. Міжнародні організації також вивчають причини нерівномірності, зокрема, на думку експертів міжнародної гуманітарної організації «Оксфам», причинами зростання нерівності у світі є такі [19]: ухилення заможних людей від сплати податків шляхом виведення коштів в офшори; скорочення зарплати робітникам; збільшення різниці між мінімальним і максимальним рівнями оплати праці, зростання прірви між рівнями доходів, збагачення багатих.

Згідно зі «Звітом про світову нерівність, 2018» [20]: економічна нерівність значною мірою обумовлена нерівною власністю капіталу, який може бути приватним або державним.

З 1980 року відбулися дуже великі трансфери від державного до приватного капіталу практично в усіх країнах, незалежно від того, чи вони є багатими чи такими, що розвиваються. В останні десятиліття чистий приватний капітал зріс – з 200–350 % у самих багатих країнах у 1970 році до 400–700 %

сьогодні [21]. Причини появи нерівномірності в економіці за судженнями науковців узагальнено в таблицю 1.1:

Таблиця 1.1 – Причини появи нерівномірності в економіці за судженнями науковців.

Автори	Причини
Е. Дюркгейм, О. Данкан, Д. Трейман, О. Ощепков	Престижність професії, оплата праці
Я. Тінберген, Ж. Кондорсе	Різниця у отриманій освіті, різні здібності людей
М. Вебер, К. Маркс, П. Сорокін	Розподіл суспільства на класи, страти; соціальний статус
М. Вебер, Р. Дарендорф Р. Міхельс, П. Сорокін, Дж. Стиглер, Дж. Стігліц	Політична структура суспільства, влада, доступ до владних повноважень
С. Данканич, Р. Мертон, міжнародна організація «Оксфам»	Нерівномірний розподіл соціальних благ і можливостей, збільшення різниці між мінімальним і максимальним рівнями оплати праці
П. Сорокін, Т. Пікетті	Біопсихічні відмінності людей; природні ресурси, особливості розвитку
М. Перрі, Т. Пікетті, Б. Міланович, С. Данканич	Розрив у рівнях доходів, нерівномірний розподіл і перерозподіл ресурсів, доходів, багатства
П. Зігель, Дж. Тріз, Дж. Голдторп, К. Хоуп, М. Перрі, О. Ощепков	Різниця, співвідношення у заробітній платі
М. Вебер, міжнародна організація	Матеріальне багатство, майновий

«Оксфам»	статус, володіння капіталом, багатством
Л. Кац, К. Мерфі	Технологічний прогрес
Р. Мертон, С. Данканич	Неефективність інституційної структури

Складено автором на основі: [21]

Розподіл майна між приватним і державним сектором відіграє визначальну роль для визначення рівня нерівномірності. Хоча національне багатство істотно збільшилося, державне майно сьогодні є від'ємним або близьким до нуля у багатих країнах. Можливо, це обмежує здатність урядів боротися з нерівністю і, зрозуміло, значно збільшує майнову нерівність. На підставі досліджених джерел можна зазначити, що нерівність є результатом конкретних економічних і соціальних умов, має багаторівневу структуру та є багатоаспектною за природою походження. Існування проблеми нерівності зумовлено цілою низкою причин, серед яких престижність професії, майновий статус, розмір заробітної плати, доход, багатство, освіта, та ін. Нерівномірність можна пояснити нерівномірним розподілом капіталу, доходів, природних ресурсів, висококваліфікованої робочої сили, досягнень науково-технічного прогресу, надвисоких доходів, доступу до соціальних благ тощо. Нерівність пояснюється також існуванням протиріч і суперечностей глобального розвитку. Внаслідок різних причин окремі люди, країни в цілому не можуть мати однакові доходи, рівень життя та доступ до благ, це спричиняє нерівність і порушує соціальну справедливість.

Протягом останніх десятиліть велика кількість теоретичних та емпіричних досліджень намагалася визначити щодо того, позитивно чи негативно впливає нерівномірність на зростання.

Наслідки нерівномірності для економічного зростання:

Альтернативні теорії передбачають, що нерівність може впливати на зростання як позитивно, так і негативно. Більша нерівність може зменшити зростання, якщо:

А. Більша нерівномірність стає неприйнятною для виборців, тому вони наполягають на вищому оподаткуванні та регулюванні, або більше не довіряють бізнесу та підприємницькій політиці, що може зменшити стимули до інвестування. У екстремальних випадках нерівномірність може призвести до політичної нестабільності та соціальних заворушень із шкідливим впливом на зростання.

Б. Наявність недосконалості фінансового ринку, що означає, що здатність інвестувати різних осіб залежить від їхнього доходу чи рівня багатства. Якщо це так, бідні люди можуть бути не в змозі дозволити собі достатні інвестиції. Наприклад, домогосподарства з нижчими доходами можуть відмовитися від денної форми навчання, якщо вони не можуть дозволити собі плату, навіть коли рівень прибутку (як для особи, так і для суспільства) є високим. У свою чергу, недостатнє інвестування з боку бідних означає, що сукупний обсяг виробництва буде нижчим, ніж у випадку ідеальних фінансових ринків. Цікаво, що ідея про те, що більша нерівність може призвести до недостатнього інвестування в людський капітал з боку бідніших верств суспільства, також стимулювала значну кількість досліджень про наслідки нерівності для соціальної мобільності та розподілу талантів між професіями. [22, ст. 10-11]

З іншого боку, більша нерівномірність в економічному розвитку може посилити зростання, якщо:

А. Висока нерівність стимулює більше працювати, інвестувати та йти на ризик, щоб отримати вигоду від високих норм прибутку.

Наприклад, якщо високоосвічені люди набагато продуктивніші, то висока різниця в нормах прибутку може спонукати більше людей шукати освіти.

Б. Вища нерівномірність в економічному розвитку сприяє сукупним заощадженням і, отже, накопиченню капіталу, оскільки багаті мають менший відсоток споживання порівняно з відсотком накопичення [22, ст. 11-12]

Спочатку варто розглянути вплив економічної нерівномірності на життя населення в глобальному вимірі:

1. Збільшення соціальної напруженості: Дослідження, проведені Українським інститутом соціальних досліджень, показали, що висока економічна нерівномірність може призводити до збільшення соціальної напруженості в суспільстві. Це може бути пов'язано з тим, що люди з низькими доходами відчують себе менш цінними та менш важливими для суспільства.

2. Погіршення якості освіти: Дослідження, проведені Європейською комісією, показали, що економічна нерівномірність може призводити до погіршення якості освіти. Це може бути пов'язано з тим, що люди з низькими доходами мають менші можливості доступу до освіти. У країнах із високим рівнем економічної нерівності 40% дітей з малозабезпечених сімей не здобувають повної загальної середньої освіти.

3. Погіршення здоров'я: Дослідження, проведені Всесвітньою організацією охорони здоров'я, показали, що економічна нерівномірність пов'язана з погіршенням здоров'я населення. Люди з низькими доходами мають менші можливості отримати належне медичне обслуговування та доступ до здорових продуктів харчування. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я, люди з низькими доходами мають менші шанси на довге та здорове життя. У США, наприклад, середній очікуваний термін життя для людей з найнижчими 20% доходів складає 78 років, порівняно з 84 роками для тих, хто має найвищі 20% доходів.

4. Підвищення злочинності: Економічна нерівномірність може призводити до підвищення рівня злочинності в суспільстві. Люди з низьким рівнем доходів можуть знайти собі додаткові засоби заробітку через

злочинну діяльність, що призводить до підвищення рівня насильства, крадіжок та інших злочинів.

5. Зниження соціальної мобільності: Економічна нерівномірність може призводити до зниження соціальної мобільності. Люди з низьким рівнем доходів мають менше можливостей отримати належну освіту, розвинути свої таланти та здобути високооплачувану роботу, що може призводити до перенесення економічної нерівності з покоління на покоління.

6. Збільшення бідності: Економічна нерівномірність може призводити до збільшення кількості людей, які живуть в бідності, оскільки більша частина багатства перебуває в руках невеликої кількості людей. Бідні люди можуть бути виключені з можливості отримання належних освіти, медичного обслуговування та житла. За даними ООН, у 2018 році 1% найбагатших людей в світі володіли 45% світового багатства, тоді як найбідніші 50% володіли всього лише 1%.

Також варто розглянути вплив нерівномірності на економіку:

1. Зменшення економічного зростання: Висока економічна нерівномірність може призводити до зменшення темпів економічного зростання, зокрема через обмеження попиту на товари та послуги. Дослідження Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) показали, що країни з вищим рівнем економічної нерівномірності мають менший рівень зростання в ВВП на душу населення.

2. Зменшення ефективності економіки: Економічна нерівномірність може призводити до зменшення ефективності економіки, оскільки люди з низькими доходами мають менші можливості для інвестування в освіту, підвищення кваліфікації, а також для створення власного бізнесу. Це може призвести до зменшення інноваційності та зростання ризику соціального виключення.

3. Погіршення стабільності економіки: Економічна нерівномірність може призводити до погіршення стабільності економіки. Наприклад, високий рівень нерівномірності може призвести до збільшення ризику фінансової кризи, оскільки люди з низькими доходами можуть мати менші можливості для збереження та інвестування своїх коштів. Наприклад, у 2008 році під час глобальної фінансової кризи країни з найбільшою економічною нерівномірністю були більш уразливими перед шоками та втратою ринкової стабільності.

4. Погіршення конкурентної позиції країни: Висока економічна нерівномірність може призводити до погіршення конкурентоспроможності країни, оскільки низький рівень дохідних верств населення може призвести до зменшення попиту на товари та послуги, що в свою чергу може призвести до зниження рівня виробництва та збільшення витрат на підтримку соціально вразливих груп. Це може зменшити здатність країни до конкуренції на світових ринках та призвести до втрати можливостей для експорту, що може негативно позначитись на економіці в цілому.

Економічна нерівномірність - це глобальна проблема, яка виникає з різних причин і має серйозні наслідки для суспільства в цілому. Однією з головних причин економічної нерівномірності є нерівний розподіл доходів та багатства. Це може бути пов'язано з недостатнім розвитком економіки, корупцією, низьким рівнем освіти та відсутністю рівних можливостей.

Наслідки економічної нерівномірності можуть бути дуже серйозними. Вони можуть включати погіршення здоров'я, погіршення якості життя, обмежений доступ до освіти та культурних ресурсів, соціальні конфлікти та нерівномірний розподіл доходів. Ці наслідки можуть впливати на всі аспекти життя суспільства, від здоров'я та освіти до економічного розвитку та стабільності.

1.3 Оціночні характеристики нерівномірності

Нерівномірність - це стан, коли розподіл ресурсів або можливостей в суспільстві неоднаковий, що призводить до економічної нерівності. Це поняття є одним з найбільш важливих і актуальних у галузі економіки та соціології, оскільки воно пов'язане з численними питаннями, які впливають на якість життя людей, такі як доступ до освіти, здоров'я, рівень заробітної плати, житлові умови тощо.

Оціночні характеристики нерівномірності дозволяють визначати рівень нерівномірності в різних аспектах і дізнаватися про те, наскільки рівномірним є розподіл ресурсів в суспільстві. Ці характеристики включають такі показники, як коефіцієнт Джині, індекс Герфіндаля-Хіршмана, коефіцієнт варіації, коефіцієнт Ентропії тощо. Кожен з них дозволяє оцінити рівень нерівномірності в різних аспектах та з точки зору різних показників. Знання цих оціночних характеристик допомагає економістам, соціологам та політикам розробляти ефективні стратегії та політики з метою зменшення економічної нерівності в суспільстві.

Оціночні характеристики економічної нерівності можна перерахувати наступним списком:

1. Коефіцієнт Джині
2. Індекс Пальма
3. Індекс концентрації
4. Індекс Герфіндаля-Хіршмана
5. Коефіцієнт еластичності доходу
6. Середня ринкова чутливість до цін
7. Коефіцієнт зміни заробітної плати відносно зміни цін
8. Коефіцієнт підвищення мінімальної заробітної плати
9. Індекс розвитку людського розвитку (ІРЛР)
10. Коефіцієнт підвищення мінімальної пенсії
11. Коефіцієнт рентності

12. Коефіцієнт розміщення виробництва
13. Коефіцієнт рівняння Лоренца
14. Індекс рівняння Аткинсона
15. Коефіцієнт добробуту.
16. ВВП на душу населення

Пропонується розглянути деякі з них, а саме, детальніше зупинитись на наступних показниках:

1) Коефіцієнт Джині - це одна з основних характеристик економічної нерівномірності, яка використовується для вимірювання рівня розподілу доходів або багатства в певному населенні чи регіоні. Коефіцієнт Джині отримав свою назву на честь італійського статистика Коррадо Джині, який розробив цей індекс.

Коефіцієнт Джині вимірює ступінь відхилення фактичного розподілу доходів від рівномірного розподілу. Цей коефіцієнт може мати значення від 0 до 1, де 0 відповідає ідеальному рівномірному розподілу, а 1 відповідає максимальному рівню нерівності, коли всі доходи належать одній людині.

Коефіцієнт Джині розраховується за формулою: $G = (A / (A + B))$, де A - площа між кривою Лоренца та лінією рівномірного розподілу, B - площа під лінією Лоренца.

Чим більше значення коефіцієнта Джині, тим вище ступінь економічної нерівномірності. Коефіцієнт Джині використовується в економічній теорії для порівняння рівнів нерівності в різних країнах та регіонах, а також для вимірювання ефективності програм зменшення нерівності.

Для порівняння наведено показники в таблиці 1.2 по деяких країнах, найновіші пораховані дані – за 2020 рік.

Таблиця 1.2 – Коефіцієнт Джині за країнами, 2020

Країна	Коефіцієнт Джині
Україна	0,256
США	0,397
Франція	0,307

Складено автором на основі: [23]

Таким чином, в Україні найменший рівень економічної нерівномірності серед проаналізованих країн, на другому місці – Франція, на третьому – США.

2) Індекс Херфіндаля-Гіршмана (ІХГ) є загальноприйнятим показником концентрації ринку і використовується для визначення конкурентоспроможності ринку, часто до і після угод злиття та поглинання (М&А).

Індекс вимірює розмір компаній відносно розміру галузі, в якій вони працюють, і рівня конкурентоспроможності. ІХГ розраховується шляхом зведення в квадрат частки ринку кожної фірми, що конкурує на ринку, а потім підсумовування отриманих чисел.

За ІХГ можна визначити ступінь концентрації ринку або галузі. Як правило, значення ІХГ більше 0,18 вказує на високий рівень концентрації ринку, тоді як значення менше 0,1 свідчить про досить рівномірний розподіл ринку. ІХГ також може бути використаний для порівняння рівня концентрації різних галузей або ринків.

Для порівняння наведено показники в таблиці 1.3 по деяких країнах, найновіші порашовані дані – за 2020 рік.

Таблиця 1.3 – Індекс Херфіндаля-Гіршмана, 2020

Країна	Індекс Херфіндаля-Гіршмана
Україна	0,04
США	0,05
Франція	0,05

Складено автором на основі: [24]

Таким чином, оскільки значення менші 0,1, можна зробити висновок, що проаналізовані країни мають досить рівномірний розподіл ринку.

3) Індекс людського розвитку (ІЛР) - це комплексний показник, який використовується для вимірювання рівня інтелектуального, економічного та соціального розвитку країни. ІЛР був розроблений в програмі ООН з розвитку (UNDP) і включає такі складові як тривалість життя, освіти та дохід.

Тривалість життя вимірюється як очікувана тривалість життя при народженні. Освіта вимірюється за допомогою показника, який відображає середню тривалість навчання в країні, включаючи початкову, середню та вищу освіту. Дохід вимірюється за допомогою показника на основі купівельної спроможності на душу населення, враховуючи рівень цін у кожній країні.

ІЛР працює на принципі відображення позитивних і негативних аспектів розвитку країни, включаючи такі елементи, як соціальне нерівноправ'я, національна безпека, економічна стійкість та екологічна стабільність. Отриманий індекс розташовує країни за рівнем розвитку від найбільш до менш розвинених, дозволяючи зробити порівняння між різними країнами та спостерігати тенденції розвитку протягом десятиліть.

Для порівняння наведено показники в таблиці 1.4 по деяких країнах, найновіші порашовані дані – за 2021 рік.

Таблиця 1.4 – Індекс людського розвитку, 2021

Країна	Індекс людського розвитку	Зміна індексу 1990-2021
Україна	0,811	0,6
США	0,921	0,18
Франція	0,903	0,43

Складено автором на основі: [25].

З наведених даних можна зробити висновок, що найбільший індекс людського розвитку – в США, при цьому країна знаходиться на верхній сходинці розвитку уже довгий час, адже зміна показника за минулі десятиліття незначна. Щодо Франції, країна також є розвинутою, але за останні роки відбувся різкий зріст індексу, що свідчить про активний розвиток. Аналізуючи показник по Україні, від досить високий, але не досягає максимальних показників. Також спостерігається найбільша з порівнюваних зміна індексу, що свідчить про стрімкий розвиток держави.

4) ВВП на душу населення - це економічний показник, який вимірює обсяг валового внутрішнього продукту, що припадає на одну людину в країні. Цей показник дає уявлення про рівень економічного розвитку країни і її доходність на душу населення. Чим вищий ВВП на душу населення, тим більше ресурсів доступно для кожного громадянина країни. Цей показник є важливим при оцінці соціального та економічного розвитку країни, а також визначенні її місця в світовому економічному порядку. ВВП на душу населення може визначатися як за поточним курсом валют, так і за курсом, скоригованим на купівельну спроможність, тобто на рівень цін на споживчі товари та послуги в країні.

Для порівняння наведено показники в таблиці 1.5 по деяких країнах, найновіші пораховані дані – за 2022 рік.

Таблиця 1.5 – ВВП на душу населення, 2022

Країна	ВВП на душу населення
Україна	11 600\$
США	68 615\$
Франція	53 961\$

Складено автором на основі: [26]

З наведених даних можна зробити висновок, що Україна має маленький рівень ВВП на душу населення. Натомість цей показник досить високий в США, та має задовільне значення в Франції.

Оціночні характеристики нерівномірності – це важливий інструмент для вивчення різноманітності та розмаїтості в зразках даних. Ці характеристики допомагають розуміти, якість даних та визначити, чи є в них відхилення та аномалії. В цьому підрозділі розглянуто основні оціночні характеристики нерівномірності, їх призначення та застосування.

Отже, можна сказати, що нерівномірність є серйозною проблемою, яка впливає на якість життя людей і має значний соціально-економічний вплив на суспільство в цілому. Оціночні характеристики нерівномірності є інструментом для оцінки ступеня нерівномірності в розподілі ресурсів і можуть бути використані для розробки стратегій та політик, спрямованих на зменшення економічної нерівності в суспільстві. Знання цих характеристик є важливим для економістів, соціологів та політиків, оскільки вони дозволяють здійснювати ефективні кроки для розв'язання цієї проблеми.

При цьому, необхідно пам'ятати, що різні показники оцінки нерівномірності можуть мати різні переваги та обмеження, тому для здійснення комплексної оцінки стану нерівномірності в суспільстві можуть використовуватися різні методи. Здійснення ефективної боротьби з економічною нерівністю вимагає комплексного підходу та координації зусиль з боку різних сфер життя суспільства.

РОЗДІЛ 2. МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ НЕРІВНОМІРНОСТІ

2.1 Механізми конвергенції

Проблема економічної нерівномірності є актуальною в більшості країн світу, включаючи Україну. Вона відображається у різних аспектах життя, таких як доходи, доступ до освіти, охорони здоров'я та інфраструктури. Для подолання цієї проблеми необхідно використовувати механізми конвергенції, що полягають у зменшенні різниць між більш і менш розвиненими регіонами. У цьому підрозділі розглянуто, які механізми конвергенції можуть бути використані для подолання економічної нерівномірності.

1. Одним з ключових механізмів конвергенції є *інвестиції*. Вони є важливим чинником для зменшення різниць між регіонами, оскільки сприяють розвитку економіки менш розвинених регіонів. Глобальні потоки прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2021 році становили 1,58 трильйона дол США, що на 64% більше від надзвичайно низького рівня в 1 трильйон дол США у 2020 році..

Однак у 2022 році глобальне середовище міжнародного бізнесу та транскордонних інвестицій різко змінилося. Як наслідок початку війни РФ проти України на додаток до затяжних наслідків пандемії, у багатьох країнах світу вже почалася потрійна криза – нестачі продовольства, палива та фінансування. [27]

Також до інвестицій можна віднести створення спеціальних економічних зон, що сприяє залученню інвестицій та розвитку менш розвинених регіонів.

2. Ще одним механізмом конвергенції є *розвиток людського капіталу*. Він включає в себе надання доступу до освіти та підвищення кваліфікації населення. Дослідження показують, що розвиток людського капіталу може бути ефективним механізмом конвергенції, оскільки забезпечує зростання продуктивності та доходів населення. Науковці Луїджі Гварделла та Барбара Бінді зазначають, що

навчання та підвищення кваліфікації можуть збільшити можливості людей на заробіток та підвищити їхню соціальну мобільність [28].

Одним із джерел нерівності в Україні є нерівномірний доступ до якісної освіти та підвищення кваліфікації, що може бути обмеженим залежно від регіону та соціального статусу особи. Проте, уряд України проводить політику, спрямовану на забезпечення рівного доступу до освіти та підвищення рівня кваліфікації населення.

Одним із заходів, спрямованих на підвищення якості освіти в Україні, є програма "Нова українська школа", яка була запроваджена у 2018 році. В рамках програми передбачається оновлення змісту навчання, впровадження інтерактивних методів навчання та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів [29]. Програма спрямована на покращення якості освіти та забезпечення рівних можливостей навчання для всіх шарів населення. Реалізація такої програми може мати позитивний вплив на зменшення економічної нерівності в країні. Дослідження, проведені у різних країнах світу, свідчать про те, що освіченість населення безпосередньо впливає на економічне зростання і розвиток [30].

3. Ще одним важливим механізмом конвергенції, який може допомогти у подоланні економічної нерівномірності, є **зменшення податкових нерівностей**. Податки є основним джерелом державних доходів і можуть використовуватись для забезпечення соціальної справедливості та зменшення економічної нерівності. За результатами досліджень, проведених у країнах Європейського Союзу, було показано, що зменшення податкових нерівностей має позитивний вплив на економічний розвиток та зменшення економічної нерівності. Україна також може використати цей механізм для подолання економічної нерівномірності у країні.

4. Крім того, одним з найбільш важливих механізмів конвергенції є **стимулювання розвитку малих та середніх підприємств**. Малі та середні підприємства (МСП) є важливим рушійними силами економічного зростання в Україні, адже вони забезпечують необхідність у створенні нових робочих місць та

підтримують економічну активність в різних регіонах країни. Згідно з даними Міністерства економіки України, на початку 2021 року МСП склали більше 98% усіх зареєстрованих підприємств в країні, а також забезпечували більше 70% всіх робочих місць [29].

У зв'язку з цим, важливим механізмом конвергенції є сприяння розвитку МСП. Для цього можна використовувати різні інструменти, такі як дотації, пільги та інші форми державної підтримки. В Україні, з метою підтримки МСП та сприяння розвитку підприємницької діяльності, були прийняті законодавчі акти, такі як Закон України "Про державну підтримку малого та середнього підприємництва в Україні" та "Про збільшення доступу до державних закупівель для малого та середнього бізнесу та інших суб'єктів господарювання" [30].

Також, під час війни у 2022 році уряд запустив нові програми [Додаток А]. ДП «Прозорро.Продажі» за ініціативи Мінекономіки, за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та національного проекту з розвитку підприємництва та експорту Дія.Бізнес запустили платформу цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу. Вона спрямована на перенесення діяльності бізнесу з окупованих територій та відновлення їх діяльності. [31]

5. До інших механізмів конвергенції можна віднести *інвестиційну політику держави*, яка спрямовується на розвиток різних галузей економіки, в тому числі на розвиток інфраструктури, транспорту та інші галузі. Уряд здійснює заходи щодо стимулювання розвитку малих та середніх підприємств шляхом надання їм пільг та підтримки у вигляді легкого доступу до фінансових ресурсів. Так, наприклад, в Україні було створено Фонд гарантування вкладів фізичних осіб, який забезпечує гарантовану виплату вкладів громадян у банках в разі їх банкрутства [29]. Цей механізм допомагає підвищити довіру до банківської системи та стимулює розвиток малого та середнього бізнесу, оскільки забезпечує захист вкладів громадян у банках.

6.Додатковою стратегією для забезпечення конвергенції є *створення сприятливих умов для інвестування*. Для цього необхідно забезпечити правову стабільність та підвищити рівень довіри до державних інституцій. Україна розробляє та впроваджує законодавчі акти, які забезпечують захист прав інвесторів та забезпечують рівні умови для всіх учасників ринку. Наприклад, у 2020 році Україна увійшла до Топ-20 країн за захистом прав інвесторів за версією Doing Business [30]. Також важливою стратегією є розвиток фінансового ринку, який забезпечує доступ до фінансових ресурсів для підприємств та домогосподарств. Уряд України впроваджує заходи щодо розвитку фінансового ринку, зокрема, забезпечення захисту прав споживачів фінансових послуг та створення умов для конкуренції серед фінансових установ. Наприклад, у 2020 році Національний банк України запровадив нові правила електронного підпису для захисту прав споживачів фінансових послуг [32].

7.Ще одним механізмом конвергенції є *підвищення рівня інноваційності економіки*. Розвиток інновацій є важливим фактором, який дозволяє підприємствам створювати нові продукти та послуги, покращувати виробничі процеси, зменшувати витрати та збільшувати ефективність. Україна активно працює над розвитком інноваційного середовища. Наприклад, в 2019 році уряд України прийняв Національну стратегію розвитку інноваційного середовища до 2025 року, яка передбачає створення сприятливих умов для розвитку інноваційного бізнесу, залучення іноземних інвестицій, підтримку досліджень та розробок [33]. Також важливим інструментом є створення інноваційних кластерів, які забезпечують співпрацю між підприємствами, дослідницькими установами та університетами.

Отже, для подолання економічної нерівномірності необхідно використовувати комплексний підхід, який передбачає заходи з підвищення рівня людського капіталу, стимулювання розвитку малих та середніх підприємств, розвиток інфраструктури, підтримку експорту, розвиток фінансового ринку та багато іншого. Зокрема, ефективним механізмом може бути забезпечення

ефективної державної політики, спрямованої на забезпечення соціальної справедливості та зменшення рівня бідності.

Одним з таких інструментів є соціальна політика держави, яка передбачає забезпечення достатнього рівня доходу для всіх верств населення та забезпечення доступу до основних соціальних послуг, таких як охорона здоров'я, освіта, соціальне забезпечення, житло та інші. У квітні 2022 року було створено новий дорадчий орган - Національну раду з відновлення України від наслідків війни, яка працює з 23 різними сферами життя. Один з основних напрямів цієї ради - соціальний захист, а саме - допомога родинам виходити з бідності. Згідно з прогнозами, від 60% до 80% населення може опинитися за межею бідності через втрату роботи треті українців внаслідок війни. За прогнозами Світового Банку, рівень бідності нижче межі 5,50 доларів на день може зрости з 2% до 20% населення в 2022 році. [34]

Крім того, необхідно забезпечити створення сприятливих умов для розвитку підприємництва та залучення інвестицій, зокрема шляхом створення сприятливого інвестиційного клімату, зниження податкового тягара та спрощення адміністративних процедур. В Україні уряд здійснює реформу податкової системи, зокрема, зниження податкових ставок та спрощення податкових процедур для підприємств.

Загалом, для подолання економічної нерівномірності необхідно використовувати комплексний підхід, який передбачає застосування різноманітних інструментів та заходів з різних галузей економіки та соціальної політики. Важливо також забезпечити ефективне використання ресурсів та підтримувати сталий розвиток, що сприятиме підвищенню життєвого рівня населення та зменшенню економічної нерівномірності.

Одним з ефективних інструментів для підвищення ефективності використання ресурсів та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу є впровадження зеленої економіки. Зелена економіка передбачає зменшення

негативного впливу виробництва на довкілля, збільшення використання відновлюваних джерел енергії та підвищення ефективності використання ресурсів. В Україні зелена економіка є одним з пріоритетних напрямів розвитку, що передбачається у Національній стратегії зеленого розвитку до 2030 року.

Для забезпечення сталого розвитку та підвищення якості життя населення також необхідно враховувати соціальні аспекти. Важливим аспектом є забезпечення соціального захисту населення та зменшення соціальної вразливості. Уряд повинен розвивати систему соціальної підтримки, включаючи соціальні послуги, пенсійну та медичну системи, допомогу дітям та інвалідам, програми зайнятості та інші заходи.

Крім того, важливо враховувати екологічні аспекти та здоров'я населення. Розвиток екологічно чистих технологій та захист довкілля можуть знизити ризики для здоров'я населення та підвищити якість життя. Наприклад, впровадження енергоефективних технологій може знизити рівень забруднення та економити ресурси, що позитивно відобразиться на якості життя людей.

Отже, для досягнення сталого розвитку та підвищення якості життя населення необхідно враховувати різні аспекти та застосовувати комплексний підхід, який включає економічні, соціальні та екологічні заходи та ініціативи.

2.2. Інструменти регулювання

Нерівномірний економічний розвиток є однією з найбільш актуальних проблем сучасної світової економіки. Згідно з даними Всесвітнього банку, у світі більше половини населення проживає в країнах з низьким і середнім рівнем доходу, тоді як багаті країни становлять менше 20% населення світу. Це створює серйозні виклики для забезпечення стабільного економічного розвитку та соціальної стабільності. У зв'язку з цим, важливим завданням стає регулювання нерівномірності економічного розвитку.

Один з ефективних інструментів регулювання нерівномірності економічного розвитку є *реалізація програм з підвищення рівня людського розвитку*. За даними Організації Об'єднаних Націй, в країнах з високим рівнем людського розвитку, який включає такі показники, як очікувана тривалість життя, рівень освіти та доходів на душу населення, спостерігається вищий рівень економічного розвитку. Таким чином, підвищення рівня людського розвитку може сприяти зменшенню нерівномірності економічного розвитку [35].

Таблиця 2.1 - Порівняння Індексу людського розвитку за країнами, 2023

Країни з найвищими показниками		Країни з найнижчими показниками	
Швейцарія	0,962	Південний Судан	0,385
Норвегія	0,961	Чад	0,394
Ісландія	0,959	Нігерія	0,400
Китай	0,952	Центральна Африканська Республіка	0,404
Австралія	0,951	Бурунді	0,426
Данія	0,948	Малі	0,428
Швеція	0,947	Мозамбік	0,446
Ірландія	0,945	Буркіна-Фасо	0,449
Німеччина	0,942	Ємен	0,455

Нідерланди	0,941	Гвінея	0,465
------------	-------	--------	-------

Джерело: [36]

Таблиця 2.1 дає змогу зробити висновок, що існує чималий відрив у рівні людського розвитку, що потребує негайного вирішення задля подолання нерівномірності економічного розвитку. Детальніше з показниками країн можна ознайомитись в додатку Б. [Додаток Б]

Ще одним важливим інструментом регулювання нерівномірності економічного розвитку є *забезпечення рівних можливостей для всіх верств населення*. У країнах з високим рівнем соціальної нерівності спостерігається менший рівень економічного зростання, що свідчить про необхідність введення політик, спрямованих на зменшення нерівності. За дослідженнями Організації Об'єднаних Націй, у багатьох країнах зростає соціальна нерівність, або нерівність в розподілі доходів та можливостей між різними групами населення [37]. Це може призвести до негативних наслідків для економіки, таких як зниження продуктивності, обмеження споживчої платоспроможності та зростання соціальної напруги.

Один із інструментів, які можуть бути використані для зменшення соціальної нерівності, - це *податкова політика*. За дослідженнями Міжнародного валютного фонду (МВФ), реформа податкової системи може бути ефективним інструментом для зменшення нерівності, особливо коли вона враховує платоспроможність різних груп населення [38]. Наприклад, зменшення податку на дохід для низькооплачуваних робітників може підвищити їхню платоспроможність та зменшити соціальну нерівність.

Ще одним інструментом, який може бути використаний для зменшення соціальної нерівності, - це *регулювання зайнятості*. За дослідженнями Міжнародної організації праці, політики, спрямовані на забезпечення більшої стабільності зайнятості, можуть допомогти зменшити соціальну нерівність, особливо в країнах з високим рівнем безробіття [39]. Це може бути досягнуто

через створення нових робочих місць, сприяння переходу на повну зайнятість, забезпечення прав працівників та соціального захисту для них, а також зменшення рівня дискримінації на ринку праці. Один з ефективних інструментів для досягнення цих цілей - це активна соціальна політика, яка може включати в себе різноманітні заходи, такі як розвиток професійної освіти та підвищення кваліфікації, забезпечення доступу до якісної медичної допомоги та житла, а також допомогу у забезпеченні доступної та якісної освіти для дітей.

Рис. 2.1 - Кількість зареєстрованих безробітних в Україні з 2000 по 2023 рр. (кільк. населення в тис.), з 2014 р. – без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)

Джерело: [40]

Аналізуючи гістограму на рис. 2.1, можна зробити висновок, що вперше зростання кількості безробітних зросло внаслідок кризи 2008 року, вдруге – внаслідок кризи COVID-19. Натомість у 2022 році, незважаючи на війну, кількість зареєстрованих безробітних зменшилась. Це, перш за все, пов'язано з тим, що при розрахунку не враховуються окуповані території, крім того, перебування у стані війни значно ускладнює збір даних.

Ще одним ефективним інструментом для зменшення соціальної нерівності є *оподаткування та розподіл доходів*. Згідно з дослідженнями, проведеними Організацією економічного співробітництва та розвитку [41], оподаткування може бути ефективним інструментом для зменшення соціальної нерівності, якщо воно застосовується з урахуванням розміру доходу та можливостей населення. Одним з методів оподаткування є прогресивне оподаткування, коли ставки податків зростають разом з збільшенням доходу.

Окрім цього, важливо також звернути увагу на *роль держави в регулюванні економіки* та забезпеченні соціальної справедливості. Дослідження, проведені Міжнародним валютним фондом [38], показують, що держава може забезпечити соціальну справедливість за допомогою різних заходів, таких як дотації на освіту та охорону здоров'я, заохочення до інвестицій у суспільно-корисні галузі, забезпечення відповідних правил і стандартів для захисту прав працівників та інше.

Ще одним ефективним інструментом регулювання нерівномірності є *податкова політика*. Дослідження показують, що зменшення податкових навантажень на низькоприбуткові групи населення та збільшення податкового тягаря на високоприбуткові групи може значно скоротити соціальну нерівність і сприяти економічному зростанню [42]. Для досягнення цієї мети, країни можуть використовувати різні інструменти, такі як податок на доходи фізичних осіб, податок на спадщини, податок на нерухомість та інші [43].

Одним з інструментів регулювання соціальної нерівності є оподаткування. Високі податки на високі доходи можуть зменшити рівень соціальної нерівності та сприяти конвергенції економічних рівнів між країнами [44]. Проте, деякі дослідження показують, що високі податки можуть також призвести до зменшення інвестицій та зменшення стимулу для працівників.

Іншим ефективним інструментом регулювання нерівномірності є *система соціального захисту*, що забезпечує захист вразливих верств населення, таких як

малозабезпечені родини, люди з інвалідністю та пенсіонери. Згідно з дослідженнями, країни з високим рівнем соціального захисту мають меншу соціальну нерівність та більш стабільну економіку [45]. Для забезпечення ефективної системи соціального захисту країни можуть використовувати різні інструменти, такі як соціальні виплати, допомога безробітним, медичне страхування та інше [41].

Однак, важливо зазначити, що система соціального захисту може бути дуже дорогою для держави. Наприклад, дослідження показують, що витрати на соціальний захист в країнах Європейського Союзу становлять понад 40% від загального бюджету [45]. Тому, для досягнення економічної стійкості та розвитку, необхідно забезпечувати ефективне використання коштів та оптимізувати систему соціального захисту.

Рис. 2.2 – Частка видатків на соціальних захист в бюджеті України

Джерело: [46].

З графіку на рис. 2.2 можна зробити висновок, що під час кризи COVID-19 було приділено увагу захисту населення, натомість під час війни частка соціального захисту в структурі бюджету зменшилась у зв'язку з більш пріоритетними напрямками.

Один з ефективних інструментів регулювання нерівномірності полягає в *забезпеченні рівних можливостей для всіх верств населення*. Рівні можливості забезпечуються через рівний доступ до освіти, охорони здоров'я, житла та інших суспільних благ. Дослідження показують, що країни з високим рівнем рівних можливостей для всіх верств населення мають вищий рівень економічного зростання та стійкішу соціальну ситуацію.

Ще одним інструментом регулювання нерівності є *регулювання ринку праці*. Наприклад, держава може встановлювати мінімальну заробітну плату для працівників, що допомагає забезпечити мінімальний рівень життя та запобігає експлуатації низькооплачуваних робочих місць [41]. Крім того, держава може встановлювати правила щодо працевлаштування та регулювання ринку праці, що допомагає запобігати дискримінації та несправедливості в працевлаштуванні та забезпечує рівні можливості для всіх [39].

Одним з ключових інструментів для регулювання нерівності є також соціальні програми та *перерозподіл державних ресурсів*. Державні соціальні програми, такі як програми соціального захисту, допомагають забезпечити мінімальний рівень життя для тих, хто перебуває у складних життєвих обставинах. У своїй статті "Social protection and inequality reduction: A review of the evidence" автори Вандербек та Каплан зазначають, що державні соціальні програми можуть значно знизити рівень нерівності та забезпечити більш рівні можливості для всіх верств населення.

Однак, ефективність соціальних програм в боротьбі з нерівністю залежить від їхньої конструкції та реалізації. Дослідження Вандербека та Каплана (2017) показали, що успішність соціальних програм залежить від того, наскільки вони спрямовані на найбільш уразливі верстви населення, які мають найбільші потреби в допомозі. Крім того, важливим фактором є достатність фінансування соціальних програм та їхньої здатності до адаптації до змін в економічній ситуації країни.

Як показує дослідження Хіршмана та Родрігеса (2016) "Inequality, taxation, and redistribution", відповідно спроектований система оподаткування та перерозподіл бюджетних ресурсів може значно впливати на рівень нерівності в країні. Наприклад, вищі податки на високі доходи та спадковість, а також перерозподіл державних ресурсів на користь найбільш уразливих верств населення можуть значно знизити рівень нерівності та покращити соціальну справедливість.

Однак, важливим фактором є *ефективне використання зібраних ресурсів та запобігання корупції*. Корупція може спричинити нерівний доступ до ресурсів та послуг, що може призвести до збільшення соціальної нерівності. Для ефективного регулювання нерівності необхідно забезпечувати прозорість та відповідальність у використанні державних ресурсів, здійснювати ефективний моніторинг та оцінку ефективності соціальних програм та проектів.

Отже, для регулювання нерівності економічного розвитку необхідно використовувати комплексний підхід, що включає в себе розвиток людського капіталу, створення сприятливих умов для бізнесу, соціальні програми та перерозподіл державних ресурсів. Необхідно також враховувати роль держави у регулюванні ринку праці та забезпеченні рівних можливостей для всіх верств населення. Ефективне використання державних ресурсів та запобігання корупції є також важливими факторами для забезпечення успішного регулювання нерівності.

2.3 Стратегічні імперативи зближення України та ЄС

Останнім часом Україна дедалі більше звертається до Європейського Союзу (ЄС) з питанням про членство в ньому. У цьому контексті зростає інтерес до дослідження стратегічних імперативів зближення України та ЄС в контексті нерівномірності економічного розвитку.

Однією з основних перешкод на шляху до інтеграції є нерівномірний економічний розвиток між Україною та ЄС. За даними Європейської комісії, у 2022 році ВВП на душу населення в Україні становив 3157,67 євро, тоді як у країнах ЄС ця цифра перевищує 30 000 євро. Це свідчить про велику розбіжність між рівнем економічного розвитку України та країнами ЄС, що може стати на шляху до зближення між цими сторонами [48].

Іншою проблемою є відмінності в економічній структурі України та країн ЄС. Наприклад, в Україні велику частину економіки складають сільське господарство та важка промисловість, тоді як в країнах ЄС найбільш розвиненими є послугові та інноваційні галузі. Це може стати на шляху до створення взаємовигідної торгівлі та співпраці між Україною та ЄС, оскільки поповнення та експорт з України до країн ЄС залежать від багатьох факторів, таких як національна торговельна політика, правила торгівлі, митні бар'єри, конкуренція та ін. З метою зближення України та ЄС та зменшення рівня нерівності економічного розвитку необхідно вирішити ці питання та сприяти взаємовигідній торгівлі та співпраці між сторонами.

За даними досліджень, підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС у 2014 році стало важливим кроком на шляху до зближення сторін і розвитку економічних відносин. Угода містить важливі положення щодо підвищення рівня економічної інтеграції, зокрема зниження митних бар'єрів між Україною та ЄС. Однак, досі багато проблем щодо реалізації цієї Угоди залишаються невирішеними.

Зокрема, за даними Європейської комісії (2022), проблеми з виконанням Угоди про асоціацію між Україною та ЄС зумовлені відсутністю адекватної імплементації реформ та змін у законодавстві, що були запроваджені Україною. Крім того, проблемою є і корупція, яка суттєво впливає на розвиток економіки та створення бізнес-клімату в країні [48].

За результатами 2022 року питома вага торгівлі товарами та послугами з ЄС склала 53,6% від загального обсягу торгівлі України (у 2021 році – 39,1%). ЗТО 2021: \$ 62,5 млрд (↑35,0%). 2022: \$ 59,3 млрд (↓5,2%). [15] ЄС залишається головним торговельним партнером України, а Україна є 24-м за розміром торговельним партнером ЄС. Однак, в той же час, триває значна диспропорція в обсягах торгівлі між Україною та ЄС. Зокрема, згідно зі статистикою Євростату, в 2020 році Україна експортувала до ЄС товарів на суму 17,4 мільярда євро, тоді як імпорту з ЄС склав 27,5 мільярда євро. Це свідчить про відносну залежність України від імпорту з ЄС та необхідність дальшого розвитку власного експорту до країн ЄС [49].

Водночас, є деякі труднощі з поглибленням торговельно-економічного співробітництва між Україною та ЄС через певні торговельні бар'єри. Одним із основних питань є відповідність українських товарів стандартам та вимогам ЄС. Наприклад, згідно зі звітом Європейської комісії за 2021 рік, в Україні продовжуються проблеми з дотриманням вимог щодо безпеки продукції, зокрема в галузі харчової продукції, енергетики та будівництва [48]. Ці проблеми ускладнюють взаємодію між Україною та ЄС та потребують рішучих заходів від української влади для їх вирішення.

Одним із можливих шляхів поглиблення співробітництва між Україною та ЄС може стати розгляд механізмів регулювання імпорту та експорту товарів між сторонами. За допомогою регулювання мит та інших торговельних обмежень можна стимулювати економічний розвиток України та підтримати конкурентоспроможність її продукції на європейському ринку.

Однак, такі заходи повинні бути обговорені з партнерами з ЄС та бути відповідні до вимог Всесвітньої організації торгівлі. Згідно з звітом Європейської комісії про Україну (2021), Україна повинна здійснити додаткові зусилля для вдосконалення своїх митних процедур та забезпечення більш прозорих та передбачуваних правил для іноземних інвесторів.

Також важливо підтримувати діалог між Україною та ЄС у сфері регулювання економічних відносин. Розробка спільних стратегій і планів може допомогти підвищити ефективність співпраці та знизити ризики негативного впливу на економіку України.

Крім того, важливо вдосконалювати національну законодавчу базу відповідно до вимог ЄС та міжнародних стандартів. За останні роки Україна здійснила значний прогрес у гармонізації своїх законів з правом ЄС, але багато реформ ще залишаються незавершеними. Наприклад, згідно зі звітом Європейської Комісії за 2020 рік, Україна має продовжувати роботу над удосконаленням свого законодавства в галузях, таких як охорона навколишнього середовища, конкуренція, прозорість державних закупівель та інтелектуальна власність [50].

Одним з напрямів удосконалення законодавства може стати більш ефективне регулювання корупції в Україні. За даними дослідження Cingolani та Pérez (2020), корупція може значно підвищувати рівень нерівності в економіці та ставити перешкоди на шляху до зближення з ЄС. Тому боротьба з корупцією повинна бути включена до переліку пріоритетів відносин між Україною та ЄС.

Окрім цього, важливим напрямком є розвиток міжнародної торгівлі та розширення співпраці з країнами-членами ЄС. За даними звіту Міжнародної організації праці [39], підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС сприяло збільшенню обсягу експорту до країн ЄС та підвищенню рівня іноземних інвестицій. Однак, існують проблеми, такі як високі мита на ввезення товарів в країни ЄС, які можуть перешкоджати розвитку експорту України. Тому необхідно

прагнути до зменшення митних бар'єрів та створення умов для вільної торгівлі між Україною та ЄС.

У цьому контексті можна зазначити, що Україна та ЄС підписали Угоду про асоціацію, яка вступила в силу в 2017 році. Угода передбачає зменшення торговельних бар'єрів між Україною та ЄС, а також створення зони вільної торгівлі. Наприклад, в рамках Угоди про асоціацію було зменшено митні ставки на 98% товарів, які експортує Україна до країн ЄС. Крім того, Угода містить положення про гармонізацію законодавства України з правилами ЄС, що сприяє поліпшенню інвестиційного клімату та забезпечує відповідність українських продуктів європейським стандартам якості та безпеки.

Також важливим фактором для підвищення економічного зближення України та ЄС може стати розвиток інфраструктури, яка сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських підприємств та збільшенню обсягів торгівлі з ЄС. За даними Євростату (2020), Україна має один з найнижчих рівнів розвитку інфраструктури в Європі. Одним з можливих напрямків розвитку інфраструктури може стати підвищення ефективності транспортної системи, що дозволить зменшити витрати на транспортування товарів та збільшити їх конкурентоспроможність на ринку ЄС.

Загалом, розвиток економічного співробітництва між Україною та ЄС може стати важливим чинником зменшення нерівності та сприяти досягненню соціальної справедливості в Україні. Однак, для досягнення цих цілей потрібно здійснювати комплексні заходи на рівні держави, а також вдосконалювати національну законодавчу базу відповідно до вимог ЄС та міжнародних стандартів. Україна повинна продовжувати роботу над впровадженням реформ, спрямованих на зниження корупції, покращення бізнес-клімату та створення умов для розвитку малого та середнього бізнесу.

Важливим елементом розвитку економічного співробітництва є зменшення митних бар'єрів та створення сприятливих умов для здійснення торгівлі товарами

та послугами між Україною та ЄС. Для цього необхідно продовжувати проводити розмови про укладення угоди про асоціацію, а також здійснювати спільні проекти в рамках Європейської Наближеної До ЄС Зони.

Україна та Європейський Союз ратифікували Угоду про поглиблену і всеосяжну зону вільної торгівлі (ЗВТ), яка набула чинності 1 січня 2016 року. Цей документ був частиною ширшої Угоди про асоціацію, яка була підписана 27 червня 2014 року, але була відкладена на рік за проханням Росії для проведення консультацій, які в кінці кінців не привели до жодних результатів. Згідно з Міністерством економічного розвитку і торгівлі України, ЗВТ усуває 97% тарифів на українські товари і передбачає зниження середнього тарифу на український експорт з 7,6% до 0,5%. [52]

На шляху до зближення України та ЄС важливим чинником є підтримка міжнародних фінансових організацій, таких як Міжнародний валютний фонд (МВФ) та Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Україна вже отримала значну фінансову допомогу від цих організацій, що дозволило зменшити дисбаланс у зовнішній торгівлі та стабілізувати економіку країни. Проте, важливо продовжувати співпрацю з міжнародними організаціями та вдосконалювати економічну політику для забезпечення сталого розвитку.

Окрім цього, економічне співробітництво між Україною та ЄС може бути зміцнене через спільні проекти та програми. Наприклад, програма ЄС "Горизонт 2020" дозволяє українським науковцям брати участь у міжнародних дослідницьких проектах та забезпечує фінансову підтримку науково-дослідницьких ініціатив. Такі проекти можуть сприяти розвитку інноваційної економіки в Україні та збільшенню конкурентоспроможності на міжнародному ринку.[53]

Отже, розвиток економічного співробітництва між Україною та ЄС є важливим чинником для зменшення нерівностей у регіоні та забезпечення сталого розвитку обох сторін. Для досягнення цієї мети необхідно продовжувати

вдосконалювати економічну політику, зменшувати митні бар'єри та створювати сприятливі умови для іноземних інвестицій. Також важливо забезпечувати підтримку міжнародних фінансових організацій та розробляти регіональні програми співпраці між Україною та ЄС з акцентом на розвиток тих галузей, які мають потенціал для взаємовигідного співробітництва та вирішення економічних проблем країни.

Зближення України та ЄС в контексті нерівномірності економічного розвитку є складним процесом, який потребує ряду рішучих заходів та взаємовигідної співпраці. Важливо продовжувати вдосконалювати економічну політику та підтримувати міжнародну фінансову підтримку. Також важливо забезпечувати підтримку малих та середніх підприємств та розвивати ті галузі, які мають потенціал для росту та інновацій. Наприклад, в Україні є багато потенційно перспективних галузей, таких як інформаційні технології, енергоефективність, сільське господарство та харчова промисловість.

Паралельно з розширенням економічного співробітництва, важливим є розвиток суспільно-політичних відносин між Україною та ЄС. Необхідно забезпечувати дотримання демократичних принципів та прав людини, а також підвищувати якість життя населення. Це включає в себе реформування судової системи, боротьбу з корупцією та зміцнення прав людини та свободи слова.

Отже, розвиток економічного співробітництва між Україною та ЄС є важливим кроком на шляху до зближення міжнародних відносин. Необхідно продовжувати вдосконалювати економічну політику, забезпечувати підтримку малих та середніх підприємств та розвивати перспективні галузі. Також важливим є зменшення митних бар'єрів між Україною та ЄС, що стане додатковим стимулом для розвитку торгівлі та економічного співробітництва. Для цього необхідно продовжувати вдосконалювати національну законодавчу базу та виконувати вимоги ЄС та міжнародних стандартів. Також важливим є підтримка міжнародних фінансових організацій та залучення інвестицій для забезпечення

розвитку економіки країни. Крім того, необхідно забезпечувати стабільність і прозорість управління економікою та боротися з корупцією, що є негативним фактором для інвестиційного клімату країни. Такі кроки допоможуть Україні зміцнити свою економіку та забезпечити її інтеграцію до європейського економічного простору.

Зараз Європейський Союз зіткнувся зі значними стратегічними викликами та змінами, пов'язаними з війною в Україні, яка розпочалася 24 лютого. Ця війна змінила підхід до політичних аспектів та взаємодії на міжнародному рівні в ЄС. Питання, які раніше викликали негативну критику в ЄС, зараз стали прийнятними для держав-членів, зокрема питання щодо прийняття біженців. У зв'язку з цим аналізуємо питання дослідження та аналізу політики Європейського Союзу в період першого місяця війни РФ проти України та її відповідність цінностям та ідеям інтеграційного об'єднання, на яких ґрунтується його основа.

Кремлівське керівництво сприймало євроінтеграцію України як виклик гегемонії РФ на пострадянському просторі. Успішний європейський курс Києва є прикладом для інших пострадянських країн та загрозою путінському режиму, який збудував авторитарну поліцейську державу. Російський тиск на Україну з метою блокування євроінтеграції здійснювався різними засобами - від політико-дипломатичного тиску до війни. Урсула фон дер Ляєн визначила пріоритети ЄС на 2023 рік у резолюції Європарламенту, яка вимагає підтримки незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, ізоляції РФ, створення спеціального трибуналу для розслідування злочинів РФ проти України та механізму компенсації збитків.

Наразі підтримка України з боку ЄС є одним з основних механізмів зближення. Можна розподілити формати співпраці між Україною та ЄС до вторгнення на три категорії: політичний діалог на різних рівнях, взаємодія з метою імплементації Угоди про асоціацію і проекти допомоги ЄС для фінансування політичних реформ. Крім того, до вторгнення вже були наявні дві

місії Євросоюзу, які займалися питаннями безпеки. Після початку повномасштабної війни, багато з цих проєктів переорієнтувалися на задоволення потреб воєнного часу, зокрема, проєкт із децентралізації та регіонального розвитку U-LEAD став збирати інформацію про гуманітарні потреби серед громад та розподіляти відповідну допомогу від ЄС та держав-членів. У зв'язку з цим, одним з факторів швидкого запровадження ЄС нових ініціатив у сфері державотворення й безпеки стали наявні структури, фонди, співробітники та мережі контактів, які вже були налагоджені в Україні.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка містила плани щодо лібералізації торгівлі товарами, послугами та державних закупівель, була перетворена на інструмент підтримки в контексті війни на сході України. У 2014 році, у розпал війни, Єврокомісія прийняла рішення про тимчасове зниження або повне скасування тарифів на український експорт, що забезпечило щорічну економію коштів для українських експортерів близько 500 млн євро. У 2022 році ЄС використовував схожий інструмент у рамках правил торгової лібералізації в рамках ПВЗВТ. Значний обсяг експорту України до ЄС та логістичні виклики, пов'язані з вторгненням на сході України, зумовили пошук засобів спрощення руху товарів. Угода про асоціацію також сприяла лібералізації руху в транспортній сфері. Євросоюз та Україна також проводять перемовини щодо перспектив підтримки розвитку внутрішнього водного транспорту в Україні, оскільки через бойові дії та окупацію Херсонщини стало неможливим використовувати Дніпро як річкову транспортну артерію. Угода про асоціацію виявилася корисним інструментом адаптації співпраці між Україною та ЄС до умов війни в різних сферах.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС містить докладний перелік норм та актів законодавства ЄС, до яких Україна повинна наблизитись. Це допомагає Україні просуватись в напрямку членства в ЄС, зокрема, шляхом виконання зобов'язань щодо технічних бар'єрів у торгівлі та державних закупівлях.

Крім того, в контексті заявки України на вступ до ЄС, Єврокомісія визначила конкретні вимоги щодо підсилення демократії та верховенства права, які передбачають реформу системи відбору суддів до Конституційного суду та призначення директорів САП та НАБУ, а також законодавство у сфері медіа та прав національних меншин. Виконання цих вимог потребує прийняття та імплементації конкретних законів та залежить від загального політико-інституційного клімату в Україні.

Відновлення зруйнованої інфраструктури стане ключовим аспектом відносин Україна-ЄС у найближчий час, нарівні з виконанням Угоди про асоціацію та переговорами про членство. Кандидатура України є важливим політичним важелем для впливу Євросоюзу на виконання її зобов'язань. Фінансування відновлення інфраструктури може стати важливим фінансовим важелем, особливо в контексті Зеленого курсу ЄС. Успішне відновлення буде вимагати синергії всіх існуючих форматів і секторів. Виконання Угоди про асоціацію, зокрема у сфері захисту довкілля, є важливим для зеленої енергетики та кліматично нейтральної відновлення. Роль інституційного клімату та прогресу у перемовинах про членство буде важливою для залучення приватних фондів. Важливу роль у відновленні можуть відіграти старі та нові формати співпраці, зокрема збереження автомобільних "доріг солідарності" та розширення використання залізничного та річкового транспорту. Післявоєнна співпраця Україна-ЄС буде характеризуватися синергією старих та нових форматів, структур та мереж, де Угода про асоціацію відіграватиме центральну роль, як і у воєнний час. [51]

ВИСНОВКИ

У підсумку дослідження можна зробити висновок, що нерівномірність економічного розвитку є однією з найбільш актуальних проблем сучасного світу. Дослідження свідчать про те, що наявність значної частки країн, що відстають у своєму економічному розвитку, може завдати шкоди глобальній економіці та загрожувати міжнародній стабільності.

В результаті дослідження досягнуто його мету, а саме виявлено особливості феноменізації нерівномірності соціально-економічного розвитку. Згідно з дослідженнями, нерівномірність економічного розвитку є властивістю глобалізованої світової економіки, що супроводжується глибокими розбіжностями між країнами в усіх сферах соціально-економічного життя та збільшенням розриву у рівнях доходів у планетарному масштабі. Країни, що розвиваються, найбільш гостро відчувають на собі негативні наслідки цього явища, оскільки перспективи досягнення високого рівня суспільного добробуту Заходу зменшуються.

Інструментами та механізмами регулювання є інвестиції, розвиток людського капіталу, зменшення податкових нерівностей, стимулювання розвитку малих та середніх підприємств, підвищення рівня інноваційності економіки, реалізація програм з підвищення рівня людського розвитку, забезпечення рівних можливостей для всіх верств населення, податкова політика, регулювання зайнятості, система соціального захисту, регулювання ринку праці, перерозподіл державних ресурсів, ефективне використання зібраних ресурсів та запобігання корупції.

Також в дослідженні виконано поставлене завдання, а саме визначено особливість нерівномірності економічного розвитку. Країни, що розвиваються, найбільш гостро відчувають на собі негативні наслідки цього явища, оскільки перспективи досягнення високого рівня суспільного добробуту Заходу зменшуються. Незважаючи на зростання концентрації сировинних ресурсів у

країнах, що розвиваються, їхні доходи залишаються на низькому рівні порівняно з розвиненими країнами. Нерівномірне розподіл багатства і ресурсів у світі має негативний вплив на розвиток країн, тому необхідно шукати шляхи для більш рівномірного розподілу ресурсів і підвищення рівня доходів населення країн, що розвиваються.

Основними причинами нерівномірності економічного розвитку є різні рівні інфраструктури та інвестицій, різниця в технологічному розвитку, низький рівень освіти та кваліфікації робочої сили, корупція та недостатня увага до забезпечення прав людини.

Наслідки економічної нерівномірності також є значними та можуть включати в себе зростання бідності, збільшення соціальної напруги, погіршення стану здоров'я населення, зниження якості освіти та зменшення економічного зросту в цілому. Крім того, економічна нерівність може впливати на рівень корупції та порушення прав людини, що може призвести до загострення політичних та економічних конфліктів.

Оціночні характеристики показали, що нерівномірність є серйозною проблемою, яка впливає на якість життя людей і має значний соціально-економічний вплив на суспільство в цілому. Оціночні характеристики нерівномірності є інструментом для оцінки ступеня нерівномірності в розподілі ресурсів і можуть бути використані для розробки стратегій та політик, спрямованих на зменшення економічної нерівності в суспільстві. Знання цих характеристик є важливим для економістів, соціологів та політиків, оскільки вони дозволяють здійснювати ефективні кроки для розв'язання цієї проблеми.

В роботі проаналізовано також важливі аспекти співпраці України та ЄС, які в перспективі зменшать нерівність між даними об'єктами. Необхідно продовжувати вдосконалювати економічну політику, забезпечувати підтримку малих та середніх підприємств та розвивати перспективні галузі. Також важливим є зменшення митних бар'єрів між Україною та ЄС, що стане додатковим

стимулом для розвитку торгівлі та економічного співробітництва. Для цього необхідно продовжувати вдосконалювати національну законодавчу базу та виконувати вимоги ЄС та міжнародних стандартів. Також важливим є підтримка міжнародних фінансових організацій та залучення інвестицій для забезпечення розвитку економіки країни. Крім того, необхідно забезпечувати стабільність і прозорість управління економікою та боротися з корупцією, що є негативним фактором для інвестиційного клімату країни. Такі кроки допоможуть Україні зміцнити свою економіку та забезпечити її інтеграцію до європейського економічного простору.

В цілому, розвиток і впровадження цілеспрямованих політик можуть допомогти досягти мети зменшення нерівномірності економічного розвитку та забезпечити сталість економіки та суспільства в цілому. Результати дослідження показують, що ця проблема потребує подальшого дослідження та розробки ефективних рішень для її розв'язання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. PROBLEM OF UNEVEN ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE WORLD ECONOMY: ESSENCE AND CAUSES Khrystyna KYRYLYCH, 2013, ст. 345

URL: file:///C:/Users/User/Downloads/ilonab,+IE-13-7-3-06%20(2).pdf

2. Mackinnon, D., Cumbers A. (2007) “An Introduction to Economic Geography: Globalization, Uneven Development and Place” Prentice Hall; 1 edition, ст. 376

URL: <https://docplayer.net/87564655-An-introduction-to-economic-geography-globalization-uneven-development-and-place-danny-mackinnon-andrew-cumbers.html>

3. Kyrylych, Kh. (2012) “Uneven economic development of the world as a global problem” The strategy of economic development of countries in terms of globalization, Materials of III Internat. Science Scient. Conf. of young scientists and students, 17- 18 February 2012. : Vol. 5 -

Dnepropetrovsk: Bila K. O

URL: https://www.researchgate.net/publication/273927152_Problem_of_Uneven_Economic_Development_of_the_World_Economy_Essence_and_Causes

4. Glenn, J. (2007) “Globalization: North-South perspective Routledge”, ст. 155-157

URL: [https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=SxmJdLUD7ioC&oi=fnd&pg=PR3&dq=4.+Glenn,+J.+\(2007\)+%E2%80%9CGlobalization:+North-South+perspective+Routledge%E2%80%9D&ots=cyRg_q8Pl_&sig=SrGpEUg7LwIzN6_zMlacy6K7OoE&redir_esc=y#v=onepage&q=4.%20Glenn%2C%20J.%20\(2007\)%20%E2%80%9CGlobalization%3A%20North-South%20perspective%20Routledge%E2%80%9D&f=false](https://books.google.com.ua/books?hl=uk&lr=&id=SxmJdLUD7ioC&oi=fnd&pg=PR3&dq=4.+Glenn,+J.+(2007)+%E2%80%9CGlobalization:+North-South+perspective+Routledge%E2%80%9D&ots=cyRg_q8Pl_&sig=SrGpEUg7LwIzN6_zMlacy6K7OoE&redir_esc=y#v=onepage&q=4.%20Glenn%2C%20J.%20(2007)%20%E2%80%9CGlobalization%3A%20North-South%20perspective%20Routledge%E2%80%9D&f=false)

5. Кондорсе Ж. А. Ескіз історичної картини прогресу людського розуму, 1936. Ст. 266

URL: <http://ibib.ltd.ua/kondorse-32249.html>

6. Дюркгейм Е. Про розділення громадської праці. Метод соціології, 1991. Ст. 575

URL: <http://weblib.pp.ua/razdelenii-obschestvennogo-truda-22705.html>

7. Duncan O. D. A Socioeconomic Index for All Occupations // Occupations and Social Status. New York : Free Press, 1961. ст. 109–138

URL: <https://cde.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/839/2019/01/cde-working-paper-1996-01.pdf>

8. Treiman D.J. Occupational Prestige in Comparative Perspective. New York : Academic Press, 1977. Ст. 514

URL: [https://www.scirp.org/\(S\(351jmbntvnsjt1aadkposzje\)\)/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=613383](https://www.scirp.org/(S(351jmbntvnsjt1aadkposzje))/reference/ReferencesPapers.aspx?ReferenceID=613383)

9. Francese M., Mulas-Granados C. Functional Income Distribution and Its Role in Explaining Inequality // IMF Working Paper. WP/15/244. November 2015. Ст. 33

URL: Francese M., Mulas-Granados C. Functional Income Distribution and Its Role in Explaining Inequality // IMF Working Paper. WP/15/244. November 2015

10. Perry M. J. New BLS Data Show that for All «Chief Executives», the «Average CEO-to-Average Worker Pay Ratio» is Less than 5-to-1. 2016

URL: <https://www.aei.org/carpe-diem/new-bls-data-show-that-for-all-chief-executives-the-average-ceo-to-average-worker-pay-ratio-is-less-than-5-to-1/>

11. Weber M. Class, status, party // Essays in sociology. London : Routledge and Kegan Paul, 1970 (Originally published in 1922). ст. 180–195
URL: <https://ia902600.us.archive.org/26/items/frommaxweberessa00webe/frommaxweberessa00webe.pdf>

12. Сорокін П. Соціальна та культурна мобільність; Людина, цивілізація, суспільство, 1992. Ст. 543

URL: <https://sociology.knu.ua/sites/default/files/library/elclosed/sorokin.pdf>

13. Stigler G. The Theory of Economic Regulation. *Bell Journal of Economics and Management Science*. 1971. No 3. ст. 3–18.
URL:file:///C:/Users/User/Downloads/Aula%201.%20STIGLER,%20George%20J.%20The%20Theory%20of%20Economic%20Regulation.%20In%20Bell%20Jo.._%20(1).pdf
14. Стігліц Дж. Ціна нерівності: як теперішнє поділене суспільство загрожує нашому майбутньому. Київ : Темпора, 2017. Ст. 583
URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/cina-nerivnosti-jak-teperishne-podilene-suspil-stvo-zagrozhue-nashomu-majbutn-omu.html>
15. Katz L. F., Murphy K. M. Changes in Relative Wages 1963–1987: Supply and Demand Factors. *Quarterly Journal of Economics*. 1992. Vol. 107. No. 1. ст. 35–78.
URL:https://scholar.harvard.edu/files/lkatz/files/changes_in_relative_wages_1963-1987_supply_and_demand_factors.pdf
16. Piketty T. *Capital in the Twenty-First Century*. Cambridge, Massachusetts : Harvard University Press, 2014
URL: <https://dowbor.org/wp-content/uploads/2014/06/14Thomas-Piketty.pdf>
17. Мертон Р. К. Соціальна теорія та соціальна структура, 2006. Ст. 873
URL: <https://dowbor.org/wp-content/uploads/2014/06/14Thomas-Piketty.pdf>
18. Данканич С. А. Нерівність доходів населення: види та наслідки. *Проблеми сучасної економіки*. 2011. №3. Ст. 59-63
URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-2_0-pages-24_30.pdf
19. Global Economic Inequality // Oxfam 2017. Just 8 men own same wealth as half the world.
URL: <https://www.oxfam.org/en/press-releases/just-8-men-own-same-wealth-half-world>

20. The World Inequality report 2018: executive summary / World Inequality Lab
URL: <https://wir2018.wid.world/executive-summary.html>
21. Ідеологія причин нерівності та суперечності глобального економічного розвитку, 2018 Опалько В. В., ст. 26
URL: https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2018-2_0-pages-24_30.pdf
22. Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth", OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing., ст. 10-13
URL: <https://www.oecd.org/els/soc/trends-in-income-inequality-and-its-impact-on-economic-growth-SEM-WP163.pdf>
23. The World Bank Data – Gini index
URL: https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.GINI?end=2021&most_recent_year_desc=true&start=2021&view=map
24. World International Trend Solution - HHI
URL: <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/country/by-country/startyear/ltst/endyear/ltst/indicator/HH-MKT-CNCNTRTN-NDX>
25. Human Development Index (HDI) by Country 2023
URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/hdi-by-country>
26. GDP Per Capita by Country
URL: <https://www.worldeconomics.com/Wealth/>
27. Невизначеність та рецесія знизять обсяг світових ППП
URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/uk/news/15-06-22/>
28. Луїджі Гварделла та Барбара Бінді - "Human Capital Formation: Evidence on its Importance for Economic Growth with a Focus on the Transition Countries" (2009).
URL: <https://www.redalyc.org/journal/111/11162788002/html/>
29. Міністерство освіти і науки України - "Проект "Нова українська школа" (2021).

URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>

30. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб

URL: <https://www.fg.gov.ua/pro-fond>

31. Підтримка бізнесу в умовах війни

URL: <https://business.dii.gov.ua/wartime>

32. Національний банк України (2020). Нові правила електронного підпису для захисту прав споживачів фінансових послуг.

33. Кабінет Міністрів України (2019). Національна стратегія розвитку інноваційного середовища до 2025 року.

34. Соціальний захист в повоєнній Україні

URL: <https://cedos.org.ua/soczialnyj-zahyst-u-povoyennij-ukrayini-chas-zminyuvaty-pidhody/>

35. United Nations Development Programme, 2021

URL: <https://www.undp.org/>

36. Індекс людського розвитку за країнами, 2023

URL: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/hdi-by-country>

37. Звіт United Nations, 2021

URL: <https://www.un.org/annualreport/2021/index.html>

38. Звіт IMF, 2021

URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2021/eng/downloads/imf-annual-report-2021.pdf>

39. Звіт Міжнародної організації праці, 2021

URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_emp/documents/publication/wcms_851884.pdf

40. Кількість зареєстрованих безробітних

URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/register/2022/>

41. Звіт OECD, 2021

URL: <https://www.oecd.org/ukraine/>

42. Ostry et al., 2014

URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2014/sdn1402.pdf>

43. Atkinson, 2015

URL: <https://www.tony-atkinson.com/wp-content/uploads/2015/03/Atkinson-UK.pdf>

44. Дослідження Piketty & Saez, 2006

URL: <https://eml.berkeley.edu/~saez/piketty-saezAEAPP06.pdf>

45. Castells-Quintana & Royuela, 2017

URL: <https://link.springer.com/article/10.1007/s00181-016-1197-y>

46. Витрати на соціальний захист, Eurostat, 2022

URL: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Government_expenditure_on_social_protection

47. Видатки на соціальний захист

URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/expense/2019/>

48. European Commission, 2022

URL: https://commission.europa.eu/index_en

49. Стан торгівельних відносин між Україною та ЄС, 2022 рік

URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=5db05993-288d-4981-9f26-f0f6efe586e2&title=BiuletenStanuTorgovelnikhVidnosinMizhUkrainoiuTasU2022-Rotsi&isSpecial=true>

50. European Commission. (2020). EU-Ukraine relations

URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/neighbourhood/eastern-partnership/country-profile/ukraine_en

51. Як повномасштабна війна змінила формати співпраці України з ЄС

URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/11/8/7150040/>

52. Угода про вільну торгівлю з ЄС

URL: <https://www.ispc.org.ua/archives/2766>

53. Горизонт 2020

URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/yevrointegraciya/ramkovi-programi-z-doslidzhen-ta-innovacij-gorizont-2020-ta-gorizont-yevropa-ta-iniatiivi-yevropejskoyi-komisiyi-yevropejskij-zelenij-kurs/gorizont-2020>

ДОДАТОК А

Підтримка бізнесу в умовах війни

Програма	Суть
Компенсація за працевлаштування ВПО	За кожного працевлаштованого з числа внутрішньо переміщених осіб держава виплачує роботодавцю компенсацію у розмірі мінімальної заробітної плати (6 700 грн) впродовж 2 місяців.
Єдина платформа цифрової взаємодії для допомоги в релокації бізнесу	ДП «Прозорро.Продажі» за ініціативи Мінекономіки, за підтримки Міністерства цифрової трансформації України та національного проєкту з розвитку підприємництва та експорту Дія.Бізнес запустили платформу цифрової взаємодії для допомоги з релокації бізнесу.
Урядова програма «Робота»	Запущено офіційний сайт програми «Робота», на якому можна ознайомитись з умовами участі по кожному грантовому конкурсу та подати заявку на отримання гранту від держави.
Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу на Дія.Бізнес	Маркетплейс фінансових можливостей для бізнесу — це те місце, де підприємці можуть обрати для себе необхідну фінансову програму, прочитати детальні умови отримання фінансування та звернутися безпосередньо до банківських та інших установ.
Експорт в умовах війни	Офіс з розвитку підприємництва та експорту запустив оперативну платформу з актуальною

	інформацією для українських експортерів, які готові постачати свою продукцію за кордон в умовах війни та дати гідну відсіч всьому російському та білоруському у світі.
Фінансування українських експортерів	Кредитна програма для компаній, які через агресію рф потребують додаткового фінансування для реалізації експортних контрактів.
Інтерактивний дашборд: експорт України в умовах повномасштабної війни	Онлайн-інструмент, що містить в собі дані по експорту товарів з України за 2022 рік та в порівнянні з 2021 роком. За допомогою сервісу можна: <ul style="list-style-type: none"> • дізнатись обсяги та динаміку українського експорту товарів; • порівняти обсяги експорту 2021-2022 років у розрізі: категорій товарів, країн-партнерів, регіонів світу.
Допомога від Ради бізнес-омбудсмена	Рада бізнес-омбудсмена безкоштовно представляє та захищає законні права підприємців перед державними органами. Досвідчені юристи допомагають бізнесу вирішувати спори без суду.
Візійний жіночий акселератор «Відважна»	Мережа центрів Дія.Бізнес за підтримки Міністерства цифрової трансформації України (Мінцифри) і Офісу з розвитку підприємництва та експорту за сприяння глобальної ініціативи She's

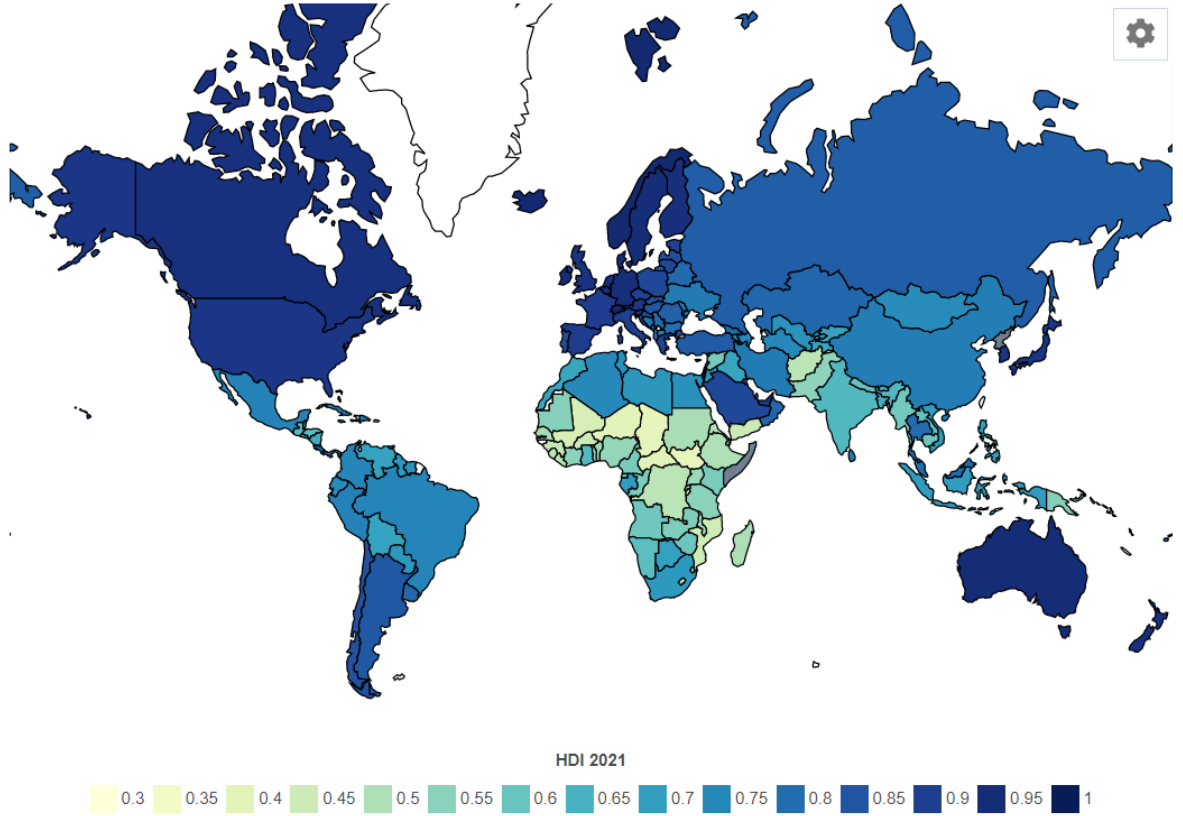
	<p>Next Empowered by Visa запустили акселераційну програму «Відважна» для українок, які заснували мікро- чи малий бізнес, або мріють розпочати власну справу.</p>
<p>Чекліст для рестарту бізнесу</p>	<p>Інструмент від ініціативи UA Anti-crisis допоможе зібрати інформацію про ресурси, побудувати стратегію та зробити конкретні кроки для запуску бізнесу з метою скорішого відновлення економіки України.</p>

Створено автором на основі: [31]

ДОДАТОК Б

Рівень людського розвитку за країнами, 2023

Human Development Index (HDI) by Country 2023

Имя пользователя:
Європейської економіки і бізнесу Гончарова Анаста...

ID проверки:
1015188365

Дата проверки:
22.05.2023 18:48:44 CEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
22.05.2023 18:51:11 CEST

ID пользователя:
100005726

Название файла: Жнудовської Анни-Марії Олександрівни Нерівномірність економічного розвитку в сучасно...

Количество страниц: 56 Количество слов: 12137 Количество символов: 93680 Размер файла: 87.08 KB ID файла: 101486652

12.1% Совпадения

Наибольшее совпадение: 7.16% с Интернет-источником (https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy..)

10.5% Источники из Интернета 302 Страница 58

4.12% Источники из Библиотеки 461 Страница 60

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы 1